

Ammatti- ja erikoisammattitutkinto-opiskelijoiden ohjaus ja tuki työelämässä oppimisessa

Johanna Pihlaja

2025 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

**Ammatti- ja erikoisammattitutkinto-opiskelijoiden ohjaus ja tuki
työelämässä oppimisessa**

Johanna Pihlaja
Sosionomi (AMK)
Opinnäytetyö
Huhtikuu, 2025

Johanna Pihlaja

Ammatti- ja erikoisammattitutkinto-opiskelijoiden ohjaus ja tuki työelämässä oppimisessa

Vuosi

2025

Sivumäärä

40

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkimuksen avulla kehittää itäisellä Uudellamaalla ja pääkaupunkiseudulla toimivan ammatillisen oppilaitoksen Careerian ammatti- ja erikoisammattitutkinto-opiskelijoiden ohjauksen ja tuen mallia Ohjauksella eteenpäin-hankkeen pilot-vaiheen koulutusaloilla. Tutkimuksessa aineistoa kerättiin teemahaastatteluilla ja analysoidusta aineistosta saatujen tulosten perusteella koottiin esiin uusia asioita kehitystyötä varten. Tavoitteena oli tutkimuksen avulla selvittää, miten ohjauksen ja tuen mallia tulisi kehittää, jotta se vastaisi opiskelijoiden tarpeisiin. Tutkimustehtävänä oli selvittää opiskelijoiden kokemuksia ohjauksen ja tuen prosessin toimivuudesta. Tutkimuksen lopputuotoksena syntyi haastatteluaineiston pohjalta tehdyt johtopäätökset, joiden avulla toimeksiantaja voi kehittää ohjauksen ja tuen mallia ammatti- ja erikoisammattitutkinto-opiskelijoilla. Opinnäytetyössä tarkasteltiin Careerian ohjauksen ja tuen mallin toteutumista opiskelijan näkökulmasta. Tutkimuksen teoreettisessa taustassa tarkasteltiin ohjauksen määritelmää ja tavoitteita sekä työpaikalla opiskelevan aikuisen ohjauksen ja tuen erityispiirteitä.

Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena, jossa teemahaastattelun menetelmää käyttäen kerättiin tutkimusaineistoa. Haastateltavat valittiin kohderyhmäjoukosta arpomalla. Tutkimukseen haastateltiin anonymisti kuutta henkilöä. Teemahaastattelun teemat pohjautuivat teoreettisen taustan aiheisiin, ja haastattelun rungoksi oli koottu joukko avoimia kysymyksiä. Haastatteluaineisto analysoitiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin menetelmää käyttäen. Haastatteluaineistosta etsittiin tutkimuksen kannalta merkityksellisiä ilmaisuja, joiden avulla saatiin vastauksia tutkimuskysymykseen.

Tutkimuksen tuloksena saatiin kuusi pääluokkaa, jotka vastasivat tutkimuskysymykseen siitä, mitkä asiat vaikuttavat onnistuneeseen ohjaukseen ja tuen kokemukseen opiskelijan näkökulmasta. Pääluokat olivat elämäntilanteen huomioiminen, motivaation ylläpito, toimiva ohjaus, tarpeisiin vastaava opetus, toimijuuden tukeminen ja vuorovaikutuksen toteutuminen. Tutkimuksen tuloksia ja johtopäätöksiä hyödynnetään Ohjauksella eteenpäin -hankkeen ohjauksen ja tuen prosessien kehittämisessä.

Asiasanat: ohjaus, toimijuuden tukeminen, motivaatio, aikuisopiskelu

Johanna Pihlaja

Guidance and Support for Vocational Qualification Students on Workplace Education

Year

2025

Pages

40

The purpose of this Bachelor's thesis was to develop the guidance and support model for vocational qualification students at Careeria, a vocational education institution operating in Eastern Uusimaa and the Helsinki metropolitan area. The development was carried out within the pilot phase of the Ohjauksella eteenpäin project. Research data were collected through theme interviews, and key aspects emerging from the analyzed data were compiled to support further development. The objective of the study was to determine how the guidance and support model should be improved to better meet students' needs. The study mission was to examine students' experiences regarding the functionality of the guidance and support process. As the final outcome of the study, conclusions based on the interview data were presented. By providing the conclusions to Careeria, they can develop the guidance and support model for vocational qualification students. The thesis examined the implementation of Careeria's guidance and support model from the students' perspective. The theoretical background explored the definition and objectives of guidance and the specific characteristics of supporting and guiding adult learners in workplace-based training.

The study was conducted as a qualitative research, using the theme interview method to collect data. The interviewees were randomly selected from the target group, and a total of six individuals were interviewed anonymously. The themes of the thematic interview were based on the theoretical background of the study, and a set of open ended questions was compiled as the interview framework. The interview data were analyzed using a data-driven content analysis method. The analysis focused on identifying expressions relevant to the study.

As a result of the study, six main categories were identified, addressing the research question of which factors contribute to a successful experience of guidance and support from the student's perspective. These categories were consideration of life circumstances, supporting motivation, effective guidance, needs-based teaching, support for human agency, and the realization of interaction. The results and conclusions of the research are used in the development of the guidance and support processes of the Ohjauksella eteenpäin project.

Keywords: guidance, support for human agency, motivation, adult learners

Sisällys

1	Johdanto.....	8
2	Opinnäytetyön työelämäkumppani	9
3	Ohjaus	9
3.1	Toimijuus ja toimijuuden tukeminen.....	11
3.2	Vuorovaikutus.....	12
4	Aikuinen oppijana	12
4.1	Aikuispedagogiikka	12
4.2	Aikuisopiskelijan tuen ja ohjauksen tarpeet	13
4.3	Työpaikka oppimisympäristönä.....	13
5	Opintojen henkilökohtaistaminen.....	15
6	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite	16
7	Toteutus	16
7.1	Laadullinen tutkimus	17
7.2	Aineiston keruu	17
7.3	Teemahaastattelu.....	18
8	Aineiston analyysi	19
9	Tulokset	21
10	Johtopäätökset	26
10.1	Elämäntilanteen huomioiminen	26
10.2	Motivaation ylläpito.....	26
10.3	Toimiva ohjaus	28
10.4	Tarpeisiin vastaava opetus.....	30
10.5	Toimijuuden tukeminen.....	30
10.6	Vuorovaikutuksen toteutuminen	31
11	Pohdinta	32
11.1	Tutkimuksen luotettavuus	32
11.2	Eettinen pohdinta	33
	Kuviot	38
	Taulukot	38

1 Johdanto

Ammatillinen koulutus on ollut muutoksessa viimeisten vuosien aikana ja istuvan hallituksen päätökset koskien ammatillisen koulutuksen leikkauksia tulevat tulevinakin vuosina aiheuttamaan muutostarpeita koulutuksen järjestämisessä. Vuonna 2018 hyväksyttiin ammatillisen koulutuksen reformi, jonka ydinasioita olivat yhteistyön lisääminen työelämän kanssa ja opintojen henkilökohtaistaminen (Valtioneuvosto 2017). Uudistus vei ammatillista oppimista enemmän oppilaitoksista työpaikoille ja toi vahvan henkilökohtaistamisvaatimuksen opintojen suunnitteluun. Henkilökohtaistaminen koskee myös ammatillista osaamista täydentävän ja syventävän opiskelijan opintoja (OKM 2017). Opintosuunnitelman lisäksi kaikkien ammatti- tai erikoisammattitutkintoa suorittavien aikuisopiskelijoiden kanssa tehdään henkilökohtainen suunnitelma tuen ja ohjauksen tarpeista ja toteutusmuodoista. Hallituksen ammatillisen koulutuksen leikkaukset osuvat monelta osin aikuisopiskelijoihin. Leikkaukset vaikuttavat aikuisten opiskelun ja muun elämän yhteensovittamiseen. Vaikutuksen näkynevät myös ammatillista osaamista täydentävien ja syventävien ammatti- ja erikoisammattitutkinto-opiskelijoiden tuen ja ohjauksen tarpeissa.

Työelämäkumppanina opinnäytetyössä toimi monialainen ammatillinen oppilaitos Careeria, joka toimii itäisellä Uudellamaalla sekä pääkaupunkiseudulla (Careeria 2024a). Opinnäytetyö tehtiin Careeriassa käynnissä olevalle Ohjauksella eteenpäin-hankkeelle. Hankkeessa yhtenä kehittämisen kohteena oli opiskelijoiden tuen ja ohjauksen tarpeen arviointi sekä näiden toteuttaminen. Opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää ammatti- ja erikoisammattitutkinto-opiskelijoiden tuen ja ohjauksen prosessia vastaamaan paremmin opiskelijoiden tarpeita. On tunnistettu, että at- ja eat-opiskelijat, jotka opiskelevat pääosin verkkoympäristössä ja työpaikalla eivät nykyisellä tuen ja ohjauksen toimintamallilla pääse aina riittävän ja oikea-aikaisen tuen piiriin. (Careeria Oy 2023.)

Tutkimuksellisen opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, miten tuen- ja ohjauksen mallia tulisi kehittää, jotta se vastaisi opiskelijoiden tarpeisiin. Tutkimus toteutettiin teemahaastattelulla, joiden avulla kerättiin tietoa siitä, mitkä tekijät vaikuttavat onnistuneeseen tuen- ja ohjauksen kokemukseen opiskelijan näkökulmasta. Haastatteluissa selvitettiin sitä, miten nykyinen tuen- ja ohjauksen malli vastaa opiskelijoiden tarpeisiin ja minkälaisia kehitysideoita opiskelijoilla on prosessin toimivuuden lisäämiseksi.

2 Opinnäytetyön työelämäkumppani

Careeriassa tehdään kehitystyötä mm. Opetushallituksen ja Euroopan sosiaalirahaston rahoittamien hankkeiden kautta. Kehittämisen painotukset valikoituvat strategiassa määriteltyjen kehittämisen kärkien pohjalta. Kehittämisen kärjet ovat vuosittain täsmennettäviä painotuksia, joissa huomioidaan työelämän tarpeet, toimintaympäristön muutokset sekä ammatillisen koulutuksen kehityssuunnat. (Careeria 2024b.)

Ohjauksella eteenpäin -hanke, jonka tarpeisiin opinnäytetyöllä vastattiin, on ohjauksen ja tuen hanke, jossa kehitetään ohjauksen ja tuen tarpeen arviointia ja toteutusta huomioiden riittävä ja oikea-aikainen tuki. Pilot-vaiheessa kehitetyt, toimivat toimintamallit otetaan myöhemmin käyttöön koko Careeriassa. (Careeria Oy 2023.)

Ammatti- ja erikoisammattitutkinnot ovat tarkoitettu työelämässä jo olevien ammattitaidon päivittämiseen ja vahvistamiseen. Tutkinnot antavat valmiuksia itsenäiseen työskentelyyn ja oman alan syvälliseen osaamiseen. (Opintopolku 2024.) Ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa osoitetaan perustutkintoa syvällisempää, työelämän tarpeisiin kohdennettua osaamista. Erityisammattitutkinnon suorittaminen vaatii lisäksi monialaista asioiden hallintaa ja yhteistyötaitoja. (Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017.)

Opinnäytetyön kohderyhmän opiskelijat ovat prosessiteollisuuden- sekä puhtausalan opiskelijoita. Näiden alojen ammattitutkinnon suorittaneet hallitsevat omaa työaluettaan kokonaisvaltaisesti käyttäen työhön kuuluvia laitteita ja järjestelmiä. Osaamista tulee olla myös turvallisuus-, talous-, ympäristöasioista sekä asiakkuuksiin vaikuttavista tekijöistä. (Eperusteet 2022.) Erikoisammattitutkinnon suorittanut saa lisäksi valmiuksia toimia esimiestehtävissä omalla alallaan (Eperusteet 2023).

3 Ohjaus

Vehviläinen (2014, 12-14 & 20) tiivistää ohjauksen keskeiset käsitykset kolmeen tekijään: yhteistoimintaan, prosessien ohjaamiseen ja ohjattavan toimijuuden vahvistamiseen. Yhteistoiminnan yleisimpänä muotona on kahdenkädyt ohjaussuhteeseen perustuvat keskustelut. Ohjausprosessi vaihtelee ohjauksen kontekstin mukaan. Se voi olla esimerkiksi opiskeluun, työhön tai erilaisiin elämäntilanteisiin liittyvä kehitymis- tai kasvuprosessi. Prosessin kulku ja sille määritellyt tavoitteet vaihtelevat, ja ne muovautuvat vastaamaan ohjauskohteen tarpeita. Ohjattavan toimijuuden vahvistamista tukevat oikein valitut ohjauksen menetelmät ja toimintamallit.

Svinhufvud (2024, 26-27) korostaa toimijuuden vahvistamisen näkökulmaa ohjauksessa, ja kuvaa sen olevan ohjauksen keskeisin tavoiteltava asia. Ohjattavan toimijuutta vahvistamalla

saadaan ohjauksen alla olevaa ohjausprosessia kuljetettua kohti lopullista tavoitetta. Tämä kaikki tapahtuu toimivan vuorovaikutuksen avulla.

Ohjaus sanana voi tuoda mieleen hyvinkin toisistaan poikkeavia määrittelyjä. Ohjaaminen eri konteksteissa voi olla sisällöltään ja tavoitteiltaan vaihtelevaa. Ohjaustyön sisältöjä määrittää työympäristö ja erilaiset kohderyhmät. Ohjausta voidaan antaa yksittäisinä tuokioina muun toiminnan ohessa tai ammattilaisen työnkuva voi koostua lähes täysin ohjaamisesta. Tärkeä osa ohjaustyötä on ihmisten kohtaaminen, kuunteleminen ja kaikin puolin moninainen vuorovaikuttaminen. Ohjaajuus kuuluu monen ammattilaisen työnkuvaan. Ohjaustyön peruselementtejä ovat mm. vuorovaikutustaidot, itsetuntemus, ryhmä- ja yksilönohjaustaidot sekä kohtaamistaidot. Ohjaajuuteen liittyy läheisesti myös taito arvioida omaa toimintaa. Monesti ohjaajuuteen liittyy myös kasvatuksellinen rooli. (Kalliola, Kurki, Salmi & Tamminen-Vesterbacka 2010, 7-9.)

Ojasen (2009, 10-11) mukaan kaikkea ohjausta voidaan pitää kasvatuksena. Ohjauksen voidaan suuressa kuvassa ajatella olevan kaikkea toimintaa, jolla ”saatetaan ohjautumaan”. Ojainen on yhtä mieltä edellisten kirjoittajien kanssa siitä, että ohjauksen määrittelyt ja ohjaustilanteet ovat niin moninaisia, että se on vaikeuttanut ohjauksen yhtenäisen ohjausteorian kehittämistä.

Mäkinen, Raatikainen, Rahikka & Saarnio (2011, 124) määrittelevät ohjaustilanteen sellaiseksi kohtaamiseksi, jossa ohjaaja tarjoaa ohjattavalle aikaa, kunnioitusta ja huomiota. Ohjaaja tarjoaa ohjattavalle mahdollisuuden tutkia omaa tilannettaan ja tulla kuulluksi.

Ohjaustilanteet ovat areena, jossa on mahdollista käsitellä ohjattavan esille tuomia huolia. Huolien käsittelyn näkökulmasta, ohjaustilanteen välittävä ja hyväksyvä ilmapiiri on erityisen merkityksellinen. Usein ohjattavan esiintuoma huoli nousee esiin jonkin muun asian käsittelyn yhteydessä. Tällöin ohjaajan on herkästi aistittava tilanteen luonteen muuttuminen ja siirtää fokus huolen käsittelyyn. (Vehviläinen 2001, 114-115.)

Matkalla ohjaajuuteen-teoksessa korostetaan ohjaustyön tavoitteellisuutta ja nostetaan esiin tavoitteen määrittelyn haasteet. Ohjattavien taipumus nähdä asiat negatiivisessa valossa, voi hankaloittaa asioiden monipuolista tarkastelua ja muutosten tuomien mahdollisuuksien hahmottamista. Ohjaajan tehtävänä on auttaa suuntaamaan ajatuksia ja toimintaa suuntaan, jossa ohjattava näkee mahdollisuuksia ja tunnistaa omia voimavarojaan. Ohjaustilanteiden tavoitteet voidaan jakaa ohjattavia koskeviin ja ohjaajan omiin tavoitteisiin (Kalliola ym. 2010, 79 & 98). Pekkari (2009, 112) muistuttaa, että ohjattavan tavoitteet asetetaan aina yhteistyönä ja ohjattavalla on tässä aktiivinen rooli.

Jos päätavoite on ohjattavan kokemuksen mukaan kovin kaukainen, kannattaa ohjaukselle asettaa välitavoitteita, jotta onnistumisen hetkiä saadaan jo matkalla kohti päätavoitetta.

Ohjattava määrittelee ohjaustuokioihin myös omat henkilökohtaiset tavoitteensa, joiden avulla mm. vahvistaa itsetuntemustaan. (Kalliola ym. 2010, 79-80).

Ohjattavan yksilöllisten tarpeiden kartoittamisessa tulee huomioida myös ihmisen historia, elämäntilanne ja koko vaikuttava elämänpiiri. Kun ohjauskeskusteluihin liitetään jo alusta alkaen koko elämänkenttä, tämä syventää ja avartaa ohjauksen olemusta. (Pekkari 2009, 113.) Vaikka muut ihmisen elämään vaikuttavat seikat eivät suoranaisesti liity ohjaukseen, on niillä vaikutuksia ohjattavan kokonaisvaltaiseen kokemusmaailmaan. Ohjaajan olisi hyvä tietää mitä ohjattavan elämässä on meneillään ja mihin suuntaan elämä on menossa. (Svinhufvud 2024, 93-94.)

Ohjauksen tavoitteet ovat muuttuneet suoritus- ja tietämiskeskeisistä tavoitteista enemmän ihmisen oman sisäisen kasvun, selviytymisen ja kehittämisen taitojen kehittämiseen. Kun tarkastelun alla on työelämässä oleva ihminen, tavoitteena on vahvistaa kykyä hallita työn ongelmia. Fokus ohjaamisessa on työn sujuvuutta haittaavissa tekijöissä, jotka hankaloittavat yksilön ja koko työyhteisön kehittymistä. Ongelmatilanteita reflektoimalla pyritään löytämään keinoja muuttaa ajatusmalleja ja asenteita, jotka ovat esteenä työn kehitykselle. (Ojanen 2009, 25-26.)

3.1 Toimijuus ja toimijuuden tukeminen

Toimijuutta voidaan tarkastella tekoina tai ihmisen ominaisuuksina ja kykyinä. Ominaisuuksiin ja kykyihin pohjautuva lähestymistapa huomioi koko ihmisen elämänkaaren ja ajattelee toimijuuden muovautuvan ajan kuluessa. Toimijuus ilmenee sitoutumisena ja näkyy tekoina, joihin heijastuu elämäntilanteessa vaikuttavat tekijät. (Hanhimäki, Rantanen & Vähäsantanen 2021, 322.) Nuorten aikuisten keskuudessa tehdyssä tutkimuksessa ohjauksen ammattilaiset näkivät toimijuudessa havaitut erot opiskelijoiden välillä merkityksellisiksi opintojen keskeyttämistä tarkastellessa. Tutkijat määrittelivät toimijuutta käsitteenä, joka kuvaa opiskelijan kykyä olla osallisena olosuhteidensa ylläpitoon ja muokkaamiseen sekä kontrolloida elämäänsä muiden tekijöiden kanssa yhteistyössä. Toimijuuden pelikentällä yhdistyy elämän eri osa-alueet, kuten perhe, työ, koulu ja harrastukset. Toimijuuden kehittyessä opiskelija asemoituu vallitseviin sosiaalisiin suhteisiin ja olosuhteisiin uudella tavalla. (Raetsaari, Suorsa & Muukkonen 2021, 298-299.) Mönkkönen (2018, luku 6.1) kirjoittaa toimijuudesta minä-pystyvyytenä, jossa henkilökohtaisten ulottuvuuksien lisäksi tulee huomioida kollektiiviset- ja läheisiin liittyvät tekijät. Toimijuus on käsitteenä laaja ja siihen vaikuttavat kykyjen ja mahdollisuuksien lisäksi tahto vaikuttaa elämän kulkuun.

Tämän opinnäytetyön tutkimuksen kohderyhmä koostui työssäkäyvistä ammatillisista opiskelijoista, jolloin oli syytä huomioida myös ammatillisen toimijuuden piirteitä. Tässäkin lähtökohdista on subjektikeskinen sosiokulttuurinen lähestymistapa, jossa henkilökohtaisten tekijöiden lisäksi vaikuttavina elementteinä on ympäröivät ihmiset ja yhteisöt. Työssäoppiminen vaatii

ajatusmalleille, toimintatavoille ja sen varaan ikään kuin rakentuu koko oppimisen pohja. Globalisaatio ja työelämän jatkuva, nopeatahtinen muutos vaatii työntekijöiltä joustavuutta ja sopeutumiskykyä. Näihin vaatimuksiin työntekijän on vastattava vahvistamalla osaamistaan ja opettelemalla jatkuvasti uutta. (Rinne, Kivirauma & Lehtinen 2015, 76-77, 79-81.)

4.2 Aikuisopiskelijan tuen ja ohjauksen tarpeet

Ilola (2008, 98-100) on tunnistanut lisääntyvän aikuiskoulutuksen tarpeen ja nostaa myös esiin erilaisten aikuisopiskelijoiden moninaiset ohjauksen ja tuen tarpeet. Oppimisen haasteita pohdittaessa on syytä tunnistaa ero oppimisvaikeuden ja opiskelun vaikeuden välillä. Oppimisvaikeudet liittyvät usein kognitiivisen oppimisprosessin vaikeuksiin ja niitä olisi ratkottava pääosin erityispedagogiikan periaatteita noudattaen. Opiskelun vaikeuksia saattavat sen sijaan kohdata aikuisopiskelijat, joilla ei ole erityisen tuen tarpeita, mutta joilla opinnot on vaikea sovittaa vallitsevaan elämäntilanteeseen. Aikuisen oppimisen lähtökohtana voidaan nähdä sekä sosiaalisia että individualistisia elementtejä. Sosiaalisesti orientoituneita malleja, kuten dialogioppimista tai projektioppimista, voidaan käyttää luomaan aikuisopiskelijalle onnistumisen kokemuksia sosiaalisissa tilanteissa. Opintojen henkilökohtaistaminen sen sijaan perustuu individuaalisuuden tunnistamiseen. Henkilökohtaisten tarpeiden tunnistaminen vaatii opiskelijalta reflektointitaitoja, jotta omia vahvuuksia ja kehittämisen kohteita voidaan tunnistaa ja sanoittaa.

4.3 Työpaikka oppimisympäristönä

Ammatillisessa koulutuksessa opiskelija hankkii osaamista muiden koulutusympäristöjen lisäksi työelämässä. Työelämässä oppiminen on aina tavoitteellista ja ohjattua. Koulutuksen järjestäjän tehtäviin kuuluu arvioida työelämäympäristön soveltuvuus oppimisympäristöksi. Soveltuvuutta arvioidaan tutkintojen perusteiden ammattitaitovaatimukseen peilaten. (OPH 2024a.)

Työpaikan rooli oppimisympäristönä on vahvistunut muutaman viime vuoden aikana, kun ammatillisen koulutuksen reformi vuonna 2018 uudisti ammatillisia koulutuksia. Reformin yhtenä tavoitteena oli vahvistaa koulujen ja työelämän välistä yhteistyötä ja näin koulutuksella pystyttäisiin vastaan työelämän muuttuviin tarpeisiin. Opintojen henkilökohtaistamisen ja työpaikalla oppimisen keinoin pyritään tehostamaan oppimista ja nopeuttamaan valmistumista. Reformin jälkeen oppimista on viety työpaikoille, ja näin myös tuen ja ohjauksen tarve työpaikalla oppimisessa on lisääntynyt. Ammatti- ja erikoisammattitutkinnon opiskelijoiden oikeus erityiseen tukeen parani uudistuksen myötä. (OKM 2017.)

Reformin työelämässä oppimisen lisäämistä puoltaa Ihanaisen (2010, 11) kuvaus siitä, kuinka oppimista tapahtuu laajasti työssä eteen tulevien ongelmien ratkomisessa ja työtehtävien vaatimien haasteiden yhteydessä. Ammatillisessa koulutuksessa oppimista tapahtuu silloin, kun opittuja asioita saadaan linkitettyä aitoihin työtilanteisiin. Paljon oppimista tapahtuu

myös varsinaisten työtehtävien ulkopuolella, kuten yhteisissä keskusteluissa tauoilla ja epävirallisissa palaverieissa. Samaa asiaa kuvaa Ilola (2008, 101) kirjoittaessaan siirtovaikutuksesta. Siirtovaikutuksen välittämänä oppilaitoksessa opitut taidot siirtyvät työelämään. Tietojen ja taitojen siirrossa toiseen ympäristöön, on kuitenkin huomioitava inhimillinen piirre, jonka johdosta kontekstin muutos mutkistaa opiskelijan kykyä soveltaa opittua. Reformin aikana opetusministerinä toiminut Grahn-Laasonen kertoo, että vastuuttamalla sekä oppilaitoksia että työelämän asiantuntijoita työelämässä oppimisessa, saadaan luotua yksilöllistä osaamista työelämän tarpeisiin (Valtioneuvosto 2017).

Opiskelijan ohjauksesta työpaikalla vastaa opettajan lisäksi työpaikkaohjaaja. Työelämässä oppimisen suunnittelua tehdään yhteistyössä opiskelijan, työpaikkaohjaajan ja opettajan kesken. Lähtökohdaksi suunnittelulle on henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma, jossa opiskelijan ohjauksen ja tuen tarpeet on myös kartoitettu. Työpaikkaohjaaja saa tukea ja koulutusta ohjaajana toimimiseen koulutuksen järjestäjältä. (OPH 2024a.)

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus KARVI, on julkaissut arvioinnin työelämässä oppimisesta ja työelämäyhteistyöstä ammatillisessa koulutuksessa. Arvioinnissa on tuotettu tietoa mm. työpaikalla oppimisen (ml. ohjaus- ja tukitoimet) toteuttamisen tavoista sekä sen toimivuudesta. (KARVI 2022.)

Arvioinnin mukaan työpaikkaohjaajista valtaosa pyrkii jokapäiväisen ohjauksen lisäksi pitämään erillisiä palautekeskusteluja työssä oppimisen aikana. Opettajat eivät yleisimmin ole mukana päivittäiseen ohjaamiseen liittyvissä keskusteluissa, vaan osallistuvat pääosin aloitus-, lopetus- ja arviointikeskusteluihin. Osa työpaikkaohjaajista koki tämän osallistumisen riittäväksi. He kuvaavat saaneensa riittävää tukea tietämällä, että opettaja on helposti tavoitettavissa tarpeen niin vaatiessa. Työpaikkaohjaajista noin 70 % koki, että oppilaitoksen tarjoama tuki opiskelijan ohjaamisen työpaikalla oli riittävää. (Hievanen ym. 2022, 60-63.)

Arvioinnista selviää, että oppilaitoksen henkilöstön mukaan heillä ei ole resursseja annettua tukea ja ohjausta suurempaan panostukseen. Opettajien ohjaukselle resursoitu aika ei ole riittävä ja usein haasteita tuo myös opiskelijoiden eri aikaiset työelämässä oppimisen ajoitukset. Opettajan täytyy saman aikaisesti opettaa oppilaitoksessa sekä ohjata työelämässä opiskelevia. (Hievanen ym. 2022, 64-65.)

Oppilaitoksen henkilöstö arvioi kuitenkin, että suurin osa opiskelijoista saa oppilaitokselta tarvitsemaansa tukea ja ohjausta työelämässä oppimisessa. Heidän arvionsa mukaan vain 10 % jäisi vaille tarvitsemaansa tukea. Sen sijaan oppilaitoksen henkilöstön käsitys työpaikkaohjaajien opiskelijoille antamasta tuesta ja ohjauksesta oli heikompi. He arvioivat, että vain noin 2/3 saa tarvittavaa tukea ja ohjausta. (Hievanen ym. 2022, 63.)

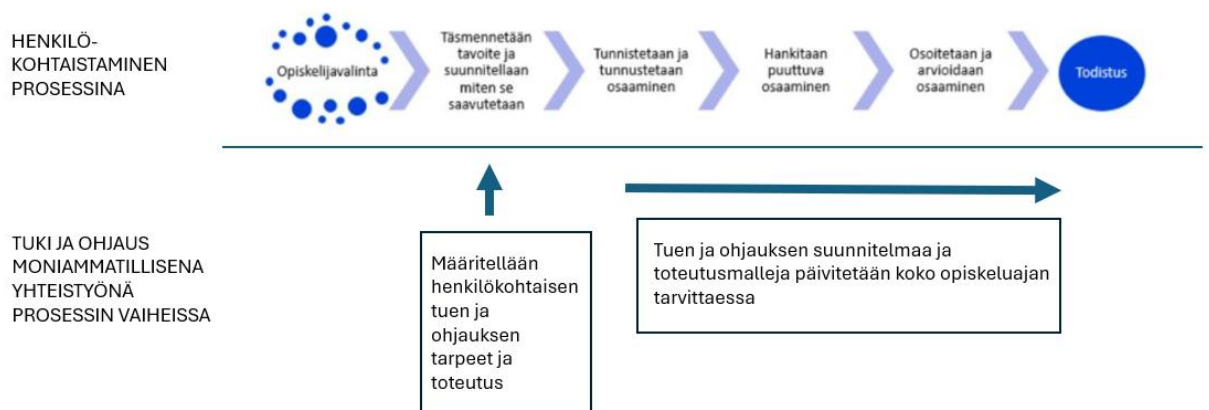
5 Opintojen henkilökohtaistaminen

Ammatillisessa koulutuksessa jokaiselle opiskelijalle laaditaan opintojen alussa henkilökohtainen osaamisenkehittämissuunnitelma, HOKS. HOKS:ssa huomioidaan opiskelijan aikaisempi osaaminen, urasuunnitelmat ja asetetaan tavoitteet opiskelulle. Tärkeä osa HOKS:n laadintaa on myös opiskelijan elämäntilanteen kartoitus tuen sekä yksilöllisten ohjaus- ja tukitoimien sisältöjen määrittely. (OKM 2024.)

Laki ammatillisesta koulutuksesta säätelee 5. luvussa opintojen henkilökohtaistamisesta. Laissa on määritelty henkilökohtaistamissuunnitelmalle aikataulut. Myös aiemman osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen määrittelyt ja osaamisen arvioinnin toimintamallit on kuvattu tässä lain luvussa. Lain 7. luvussa on säädetty osaamisen hankkimisesta. Tässä luvussa on säädetty opiskelijan oikeudesta saada sellaista henkilökohtaista opetusta ja ohjausta, jonka avulla on mahdollista saavuttaa tutkinnon tai muun koulutuksen perusteiden mukainen ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden taso. (Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017.)

Opetushallitus kuvaa henkilökohtaistamisen prosessia noudattaen laissa säädettyjä raameja. OPH:n selvityksessä nostetaan lisäksi esiin moniammatillinen yhteistyö, jossa henkilökohtaistamisen prosessissa mukana on tarvittaessa opiskelijan ja opettajan lisäksi myös esimerkiksi opinto-ohjaaja, erityisopettaja tai muita koulutuksen järjestäjän edustajia. (OPH 2024b.)

Alla on esitetty Opetushallituksen henkilökohtaistamisen prosessin kulku sekä kuvattu ohjauksen ja tuen henkilökohtaistamisen toimenpiteitä prosessin kulun eri vaiheissa.

Kuvio 1: Tuen ja ohjauksen toimenpiteet henkilökohtaistamisprosessissa (mukaillen Henkilökohtaistamisprosessi, OPH 2024b)

6 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää Careerian ammatti- ja erikoisammattitutkinto-opiskelijoiden ohjauksen ja tuen mallia Ohjauksella eteenpäin-hankkeen pilot-vaiheen koulutusaloilla. Aineistoa kerättiin teemahaastatteluilla ja analysoidusta aineistosta saatujen tulosten perusteella koottiin esiinnousseita asioita kehitystyötä varten. Toimivat käytännöt on tarkoitus ottaa käyttöön laajasti myös Careerian muilla koulutusaloilla. Tutkimuksen ongelmana oli se, että ei ole tietoa siitä, miltä osin nykyinen ohjauksen ja tuen malli vastaa opiskelijoiden tarpeita. Tavoitteena oli tutkimuksen avulla selvittää, miten ohjauksen ja tuen mallia tulisi kehittää, jotta se vastaisi opiskelijoiden tarpeisiin. Tutkimustehtävänä oli selvittää opiskelijoiden kokemuksia ohjauksen ja tuen prosessin toimivuudesta. Tutkimuksen lopputuotoksena syntyi haastatteluaineiston pohjalta tehdyt johtopäätökset, joiden avulla toimeksiantaja voi kehittää tuen ja ohjauksen mallia ammatti- ja erikoisammattitutkinto-opiskelijoilla. Opinnäytetyössä tarkasteltiin Careerian tuen ja ohjauksen mallin toteutumista opiskelijan näkökulmasta.

Tutkimuksen tavoitetta lähestytään seuraavan tutkimuskysymyksen kautta:

Mitkä tekijät vaikuttavat onnistuneeseen ohjauksen ja tuen kokemukseen opiskelijan näkökulmasta?

7 Toteutus

Opinnäytetyön aihe valikoitui oman ammattini, ammatillisen opettajan ja työpaikalla käynnissä olevan kiinnostavan hankkeen innoittamana. Ohjauksella eteenpäin-hankkeelle toteutulla opinnäytetyöllä saadaan tuotettua tutkimusaineistoa hankkeelle sekä luodaan mahdollisuus toteuttaa tämä opinnäytetyö kiinnostavan ja hyödyllisen aiheen parissa.

Opinnäytetyön tutkimusongelmaa lähdin selvittämään laadullisen tutkimuksen keinoin. Tutkimusongelmana opinnäytetyössäni oli se, että ei tiedetä, mitkä tekijät vaikuttavat onnistuneeseen tuen- ja ohjauksen kokemukseen opiskelijan näkökulmasta.

Kanasen (2015, 68) mukaan tutkimuksen tarkastelu ongelmana, helpottaa tutkimustyön perustelua ja tutkimus on toteutettavissa ongelmanratkaisun keinoin. Tämä tarkastelutapa voi auttaa ymmärtämään tutkimuksen päämääriä.

Tutkimusongelman ratkomiseen työkaluna toimii tutkimustehtävä, joka tässä opinnäytetyössä oli selvittää mitä kehitettävää nykymallissa on. Tutkimuksen avulla selvitettiin, mikä nyky-muotoisessa tuen- ja ohjauksen mallissa ei ole opiskelijoiden näkökulmasta toimivaa ja miten sitä voisi kehittää vastaamaan paremmin opiskelijoiden tarpeita.

7.1 Laadullinen tutkimus

Laadullisella eli kvalitatiivisella tutkimusmenetelmällä tehtävässä tutkimuksessa tutkitaan sitä, miten ihmiset kokevat ja näkevät tutkittavia aiheita. Tutkimustavassa tavoitellaan pääsääntöisesti tutkittavien todellisuuteen, jokaisen oman kokemuksen ja näkemyksen kautta. On huomioitava, että kokemus on jokaisen omakohtainen, eikä oikeita vastauksia ole olemassa. Mahdollisimman kattavan tutkimusaineiston saamiseksi, on hyvä lähestyä tutkittavaa asiaa monesta eri näkökulmasta. Avarakatseinen, monesta suunnasta ongelmaa lähestyvä heuristinen työote sallii tutkimukselle innovatiivisen ja mielikuvituksellisen työotteen, jolla pyritään tutkimusaineiston rikkaampaan ja monipuolisempaan lopputulemaan. (Vilka 2021a, 118-119.) Hakala (2024, 34-35) muistuttaa kuitenkin, että vaikka laadullisessa tutkimuksessa pohditaan syvemmällä tasolla tutkimuksen aiheita, on kaikki tieteellinen tutkimus vain pintapuolinen katsaus tutkittavaan kohteeseen.

Tässä opinnäytetyössä käytin laadullisen tutkimuksen menetelminä sekä fenomenografia että fenomenologista tutkimusta. Hakalan (2024, 70-75) mukaan fenomenografian menetelmää käytetään vertailemaan haastateltavien käsityksiä tutkittavasta aiheesta. Menetelmä tunnistaa ihmisten erilaiset näkemykset ja pohtii niiden samankaltaisuuksia ja poikkeavuuksia. Aineiston käsittelyn näkökulmasta fenomenografisen menetelmän avulla kerätyn aineiston käsittely on suhteellisen selkeää. Ensimmäisessä vaiheessa käydään aineisto läpi ja tunnistetaan sekä tulkitaan haastatteluissa esiin tulleita ilmauksia. Toisessa vaiheessa vertaillaan näitä toisiinsa ja kategorisoidaan haastattelun antia niin, että tutkimusaineistosta voidaan koota laajempia yhteneviä kokonaisuuksia. Tässä opinnäytetyössä fenomenografian menetelmää käyttäen kysyttiin haastateltavilta heidän käsityksiään siitä, mitä ohjaus ja tuki opiskelussa heidän näkemystensä ja kokemustensa mukaan on.

Toisena menetelmänä tutkimuksessani oli käytössä fenomenologinen tutkimus. Tämä laadullisen tutkimuksen ote kiinnostuu haastateltavien kokemuksista jossakin asiassa. Fenomenologisessa tutkimuksessa korostuu aineistolähtöisyys. Tutkimuksessa on osattava tunnistaa aiheen teorianuntemuksen kautta kumpuavat tutkijan mielen ennakkorakennelmat ja pyrittävä jättämään ne taka-alalle. On tärkeää analysoida tutkimustuloksia aineistolähtöisesti, haastateltavan kokemusten ja näkemysten lähtökohdista. Haastatteluissa esiin nouseva haastateltavan reflektointi käsiteltävistä aiheista ja siitä haarautuvista muista ajatuksista on tutkimukselle toivottavinta antia. (Hakala 2024, 36-40.)

7.2 Aineiston keruu

Tutkimukseen valitsin aineistonkeruumenetelmäksi haastattelun. Haastattelu sopii sovellettavaksi aineistonkeruumenetelmäksi, kun tutkimuksen kohteena on mielipiteet, käyttäytyminen tai aiheet, joista ei tutkittua tietoa vielä ole olemassa. Haastattelu on menetelmänä joustava, haastattelijalla on mahdollisuus opastaa haastateltavaa haastattelun aikana ja uusia

kysymyksiä voi tarpeen mukaan luoda lisää. (Kananen 2015, 143.) Haastattelu aineistonkeruun menetelmänä on opinnäytetyöntekijästä riippuvainen tapa kerätä aineistoa ja vaatii aina tekijältä sisällön tulkintaa. Opinnäytetyön tekijä valitsee kohderyhmän sekä suunnittelee ja toteuttaa haastattelut. (Kostamo, Airaksinen & Vilkkä 2022, 49.)

Toteutin haastattelut avoimilla kysymyksillä, puolistrukturoidun haastattelun muodossa. Puolistrukturoidussa haastattelussa haastattelun teemat ovat valmiiksi määriteltyjä, mutta keskustelun kulku on vapaa ja haastattelun sisällöt ja aiheiden järjestys elävät haastattelun kulun mukaan. (Kananen 2015, 144-145.)

Haastatteluissa käytin apuna kysymysrunkoa, jonka avulla varmistin, että kaikissa haastatteluissa toistuvat samat teemojen alle sijoittuvat kysymykset. Haastatteluiden kysymysrunko löytyy tämän opinnäytetyön liitteenä 1. Ennen haastatteluja haastateltaville lähetettiin tiedote opinnäytetyöhön liittyvästä haastattelusta ja tarjottiin mahdollisuus rauhassa tutustua aiheeseen ennen varsinaista haastattelukutsua. Tiedotteessa kerrottiin opinnäytetyön tarkoituksesta sekä haastatteluaineiston käytöstä opinnäytetyön aineistona. Tiedotteessa selvitetiin myös haastatteluiden ja aineistonkäsittelyn anonymiteettiperiaatteet. Ennen haastatteluja haastateltavat allekirjoittivat suostumuksen haastatteluaineiston käyttämiseksi opinnäytetyön aineistona.

7.3 Teemahaastattelu

Teemahaastattelu on käytetyin haastattelun muoto laadullista tutkimusta tehtäessä. Teemahaastattelussa otetaan käsittelyyn tutkimusongelman keskeiset teemat ja aiheet. Haastatteluista saadulla aineistolla pyritään vastaamaan tutkimuksen tutkimusongelmaan. (Vilkkä 2021, 124). Haastateltavien valinnassa on huomioitava se, että valitut ovat mahdollisimman läheisesti tekemisissä tutkittavan ilmiön kanssa (Kananen 2015, 146). Vilkkä (2021, 127) lisää, että haastattelijalle on etu, jos kohderyhmä on jo entuudestaan tuttu. Tällöin kysymykset on helpompi muotoilla kohderyhmää palvelemaan muotoon.

Teemahaastatteluun liittyy aina luotettavuuden arviointia ja eettisyyden toteutumisen tarkastelua. Kohderyhmän määrittelyllä, kysymysten valinnalla ja muotoilulla sekä haastattelun kuljettamisella voidaan vaikuttaa tutkimuksen aineiston sisältöihin. (Vilkkä 2021, 127.)

Haastateltavien määrää on hankala määritellä etukäteen. Jossain aihetta käsittelevissä kirjoissa on esitetty, että riittävä haastateltavien määrä olisi 12-15 henkilöä. Tutkimuksessa käsiteltävä ilmiö vaikuttaa kuitenkin suuresti siihen minkälaista aineistoa haastatteluista saadaan ja sen takia ei ennakoivasti voida lukita haastateltavien määrää. Voidaan katsoa, että kun haastatteluista saatava aineisto ei enää tuo tutkimukseen uutta tietoa ilmiön ymmärtämiseksi, on saavutettu piste, jossa lisähaastatteluja ei ole enää mielekästä toteuttaa. Tätä pistettä kutsutaan saturaation saavuttamiseksi. (Kananen 2015, 146.) Hänninen (2016, 110)

kuvailee saturaatio-käsitettä aineiston kylläntymisenä. Kun uuden haastattelun mukaan ottaminen ei tuota lisäarvoa tutkimukselle, on aineisto kylläntynyt.

Tässä opinnäytetyössä haastateltavien määrä oli kuusi henkilöä. Haastateltavat valittiin arpomalla opiskelijajoukosta.

8 Aineiston analyysi

Laadullisen tutkimuksen aineiston käsittely on monivaiheinen prosessi. Teemahaastattelussa ensimmäinen vaihe on saattaa haastatteluaineisto tekstimuotoon, eli litteroida. Kun haastattelut on saatettu tekstimuotoon, voi niitä jatkokäsitellä erilaisilla analyysimenetelmillä. Litteroinnissa voidaan käyttää erilaisia tasoja, joista tähän opinnäytetyöhön on valittu litterointi yleiskielisesti. Kun kaikki aineisto on saatettu kirjalliseen muotoon, voidaan aineistoon perehtyä ja se yhteismitallistetaan niin, että erilaiset aineistot ovat vertailtavissa keskenään. Vertailuvaiheessa aineistoa tiivistetään ja kategorisoidaan, jotta tekstipaljoudesta löydetään tutkimusongelman kannalta oleelliset asiat. (Kananen 2015, 160-163.)

Tässä opinnäytetyössä käytin aineiston analysoinnissa induktiivista eli aineistolähtöistä sisällönanalyysin menetelmää. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä materiaalista etsitään tutkimuksen kannalta merkityksellisiä ilmaisuja, jotka ensimmäisessä vaiheessa pelkistetään ilmaisuiksi, josta on karsittu epäolennainen pois. Pelkistämisen jälkeen aineisto ryhmitellään, eli klusteroidaan alaluokiksi, joihin on koottu samaa ilmiötä kuvaavat ilmaisut. Seuraava ryhmittelyn vaihe on yläluokkien muodostaminen, jotka nimetään analysoitavasta aineistosta löytyvien ilmiöiden mukaan. Ryhmittelyä jatketaan näin edelleen pääluokiksi. Aineiston abstrahoinnin eli käsitteellistämisen tarkoituksena on valitun datan mukaan muodostaa käsitteitä, joiden avulla saadaan vastauksia tutkimuskysymyksiin. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 123-125.)

Aineistoa analysoitaessa etsin tekstitiedostosta alkuperäisilmaisuja, joiden avulla saatiin vastauksia opinnäytetyön tutkimusongelmaan - mitkä tekijät vaikuttavat onnistuneeseen ohjauksen ja tuen kokemukseen opiskelijan näkökulmasta. Alkuperäisilmaisut kokosin taulukkoon, jonka yhteydessä ilmaisujen anonymiteetti varmistettiin, jotta haastateltavaa ei olisi mahdollista tunnistaa ilmaisun perusteella. Alkuperäisilmaisut pelkistin taulukkoon niin, että niiden alkuperäinen sanoma pyrittiin pitämään ennallaan. Alkuperäisiä- ja pelkistettyjä ilmaisuja taulukkoon kertyi 139 kpl. Seuraavassa vaiheessa luokittelin ilmaisut alaluokkiin ilmaisujen sisältöjen perusteella. Alaluokkien sisältöjen perusteella luokittelin aineiston yläluokkiin ja edelleen pääluokkiin. Pääluokkia aineistossa on yhteensä kuusi. Aineiston analysoinnin kannalta oleellista oli tietää, onko tutkimuksessa esiinnoussut tekijä sellainen, joka haastateltavan mielestä on onnistuneen ohjauksen näkökulmasta kunnossa vai vaatiiko se muutoksia. Tekijän ominaisuuden selventämiseksi kategorisoin alaluokat positiivisiin ja negatiivisiin

tekijöihin sen mukaan, onko kyseessä toimivaksi koettu (positiivinen) vai muutosta vaativa (negatiivinen) tekijä.

Taulukko 1: Esimerkki sisällönanalyysin etenemisestä

Alkuperäisilmaisu	Pelkistys	Alaluokka	Yläluokka	Päälouokka
...siinä on monta sivua tekstiä. Ja sitten se vaan näät että kun ne on hyväksytty.	tehtävistä ei saa palautetta, vaikuttaa motivaation negatiivisesti	palautteen anto		
...ehkä ollut vähän semmoinen että kyllä siinä motivaatiokin kärsii, koska mä en saa susta mitään vastakaikua siihen hommaan.	toimimaton vuorovaikutus syö motivaatiota	dialogi		
...että voi olla tosi hyvä motivaatio, mutta voi täysin... mutta se on ihan normaalia sitten jos on vaikka muita kiireit niin sit ei oo iha niin kiinnostusta.	motivaatio vaihtelee kausittain, työn kiireet vie kiinnostusta opiskelusta	työtilanne		
En mä oikein osaa siihen sanoa muuta kuin että koittaa vaan miettiä että pakko ne on käydä. Ja sit siellä on se tutkinto kuitenkin vielä palkintona ni kyl se ittea aikaki motivoi.	tehtävät on pakko tehdä, jotta saavuttaa tutkinnon	pakko	motivaation vaikuttimet	motivaation ylläpito
Tappaa kyllä itellä sitten sen mielenkiinnon jos on niinku liian tiukkoja deadlineja. Se voi sopii jollekin paremmin, mutta itselle jos menee niinku liian hektiseksi, se ei ole niin mielekästä opiskelua.	liian tiukat aikataulut tappaa mielenkiinnon opiskeluun	joustavat aikataulut		
No totta kai sehän on se, että että saat jonkun tutkinnon tai sä menet eteenpäin ja saat muutaman kympin lisäpalkkaa ja ja siitä sä voit sitten mennä johonkin eteenpäin.	lisäpalkka ja etenemismahdollisuudet motivoivat opiskelua.	lisäpalkka ja etenemismahdollisuudet		

9 Tulokset

Haastatteluaineistosta sain seuraavat pääluokat vastaamaan tutkimuksen kysymykseen siitä, mitkä asiat vaikuttavat onnistuneeseen ohjauksen ja tuen kokemukseen opiskelijan näkökulmasta: Elämäntilanteen huomioiminen, motivaation ylläpito, toimiva ohjaus, tarpeisiin vastaava opetus, toimijuuden tukeminen ja vuorovaikutuksen toteutuminen.

Elämäntilanteen huomioiminen näkyi positiivisesti ohjauksessa opintojen joustavuutena eri elämäntilanteissa. Toteutustapa, jossa tehtävät on vahvasti linkitetty työelämään ja siellä sovellettaviin aiheisiin ja myös toteutus tapahtuu pääasiassa työnohessa, ylläpiti tunnetta siitä, että muille elämän osa-alueille riitti myös resursseja. Negatiivisesti opiskelijan elämäntilanteeseen vaikutti liialliset muutokset opiskeluissa, joiden vaikutukset heijastuivat muille elämänkentille.

”En ole kokenut, että olisi hirveästi lisännyt sitä taakkaa, kun on kuitenkin semmoisia ne tehtävät mitä minä joutuisin sitten joka tapauksessa tekemään töissä.”

”Kyllä ainakin sitä tuotiin esille, että kaikkihan nää on järjestettävissä ja sovittavissa, että jos tarvitsee jonkin tehtävään lisäaikaa, niin sitä saa kysymällä. Ja jos tulee jotain elämäntilanteen muutosta tai tämmöistä että haluaa siirtää vaikka sitä valmistumista, niin kaikki tällainen onnistuu.”

”Mulla piti olla se aikataulu ja kaikki selvillä, että ne lukee siellä kalenterissa että mä saan sen homman toimimaan. Niin sitten siinä kävi niin että kovasti eli aikataulut.”

Motivaation ylläpito sisälsi motivaation vaikuttimet. Positiivisina tekijöinä motivaatioon vaikuttivat tutkinnon tuoma parempi palkkataso ja etenemismahdollisuudet sekä vaatimustaso, joka pakottaa opiskelijan suorittamaan tutkinnon vaatimia tehtäviä. Motivaatiotasoa nostivat joustavat aikataulut sekä mahdollisuus suorittaa opintoja työtilanne priorisoiden. Motivaation laskua aiheutti tehtävistä saatavan palautteen puuttuminen, liiat muutokset sekä toimimaton vuorovaikutus opiskelijan ja opettajan välillä.

”No totta kai sehän on se, että saat jonkun tutkinnon tai sä menet eteenpäin ja saat muutama kymppi lisäpalkkaa ja siitä sä voit sitten mennä johonkin eteenpäin.”

”Kun puhuttiin siis motivaatiosta aikaisemmin, niin se on ehkä ollut vähän semmoinen, että kyllä siinä motivaatiokin kärsii, koska mä en saa susta mitään vastakaikua siihen hommaan.”

”Lukeeko se opettaja niitä juttuja, että jääkö se vaan siihen, että siinä on monta sivua tekstiä? Ja sitten se vaan näät kun ne on hyväksytyt.”

Toimiva ohjaus sisälsi henkilökohtaistamisen, ohjauksen laadun, ohjauksen määrän, ohjauksen roolit, ohjauksen sisällöt sekä ohjauksen toteutustavan.

Henkilökohtaistamisen onnistuminen vaikutti kokemukseen toimivasta ohjauksesta. Tulosten mukaan se oli yhtäältä onnistunutta, toisaalta siihen ei oltu tyytyväisiä.

”Näytöt sai kyllä tosi kivasti henkilökohtaistettua siihen, mikä mulla on siellä työpaikalla meneillään.”

”Sovittiin kaikki - mitä, miten ja milloin ollaan, aloituspäivä ja milloin on viimeinen päivä, ja miten ne ja henkilökohtaistamiset menee, kun on niin paljon työkokemusta.”

Ohjauksen laatu näkyi aineistossa negatiivisina tekijöinä. Toimimattoman ohjauksen kautta koulutuksen järjestäjän arvostus opiskelijan silmissä heikkeni. Ohjaus näyttäytyi aineistossa sekavana ja siihen olisi toivottu selkeyttä.

”Mun mielestä hyvä ohjaus on, että mä oon tietoinen siitä prosesseista minkä läpi me ollaan menossa aikatauluissa. Ja mä en ollut.”

”Se tekee sitten vielä siitä erityisesti sekavaa, että joka kerta kun meillä on sitten joku näihin opiskeluihin liittyvä keskustelu työpaikan ja koulun kanssa niin sitten jotenkin tuntuu, että ne kaikki asiat mitä on edellisellä kerralla puhuttu niin niitä ei muisteta.”

Ohjauksen määrä ilmeni tutkimuksessa negatiivisina tekijöinä. Ohjattujen tapaamisten suurempi määrä olisi tuonut selkeyttä opintojen rakenteeseen ja opintoihin sisältyviin tehtäviin.

”...mutta ehkä niitä olisi saanut olla enemmän semmoisia ohjattuja tapaamisia, että olisi vähän selkeämmät sävelet.”

Ohjauksen roolit näkyivät positiivisina tekijöinä opiskelijaryhmän sekä työpaikkaohjaajan muodossa. Samojen opintojen parissa olevat opiskelijat tukivat toisiaan tehtävien teossa. Työpaikkaohjaajalla oli rooli tehtävien lisäksi opiskelutaitojen tukemisessa sekä työn ja opintojen yhteensovittamisessa.

”No se meillä on hyvä, kun meillä on tästä minun yksiköstä useampi ihan näitä lähikollegoita. Kyllä meistä aina joltain on se tieto löytynyt, jos on jotain tarvinnut. Siinä mielessä hyvä tilanne, että ei ole tarvinnut yksin tässä olla.”

”Esihenkilö on kysynyt siitä, että tarvitseeko jeesiä. Järjestetään sulle joku semmoinen päivä, että sä saat rauhassa tehdä.”

Ohjauksen sisällöistä selvisi opettajan substanssiosaamisen ja vaatimustason yhteys ohjauksen onnistumisen kokemukseen. Korkeamman vaatimustason olisi koettu antavan opiskelijalle

positiivista painetta suoritua opinnoistaan mahdollisimman hyvin. Tehtävien osalta negatiivisena tekijänä ilmeni opettajan riittämätön substanssiosaaminen, jonka pohjalta tehtävien tarkastus ja palautteen anto ei ollut tyydyttävää.

”...pitäiskö olla rima vähän ylempänä?”

”Opettajalla ei välttämättä ole näkemystä niihin meidän juttuihin. Jotenkin siitä ei jäänyt sellainen selkeä kuva. Mitä tässä nyt niinku tapahtuu?”

Ohjauksen toteutustapa näkyi tuloksissa ensimmäisen ohjauksen toteutuksena, henkilökohtaisen ohjauksen määränä, ohjauksen toteutustapana, ohjausympäristönä sekä psykologisena turvallisuutena. Ensimmäisen ohjauksen toivottu toteutustapa oli lähitoteutuksena järjestetty aloituspäivä. Henkilökohtaisen ohjauksen määrään toivottiin lisäystä. Haastatteluista kävi ilmi, että verkko-ohjauksen sijaan opiskelijat toivoivat lähiohjausta. Verkko-ohjaukset koettiin joissain tapauksissa toimiviksi, kun niihin varataan riittävästi aikaa ja asiat esitetään selkeästi. Psykologisen turvallisuuden näkökulmasta ryhmäohjaukseen sisältyy suurempia riskejä kuin henkilökohtaiseen ohjaukseen.

”Lähipäivä aloituksessa olisi ollut sen ryhmäytymisen kannalta hyvä ja siinä olisi voinut käydä ne läpi, että mitä löytyy mistäkin. Ja siinä olisi saanut sitten sitä henkilökohtaistakin tukea siihen.”

”Olisin kyllä ehkä siinä alussa ehkä tarvinnut henkilökohtaista ohjausta ryhmäohjauksen sijaan.”

”Kyllä se mun mielestä teamsissäkin käy, mutta että se pitää osata jotenkin esittää silleen, että tää on tässä kokonaisuus, ja nyt me pilkotaan tää tähän yhteen osaan ja tässä on toteutustapa. Siinä olisi niinku aikaa käydä sitä.”

”Onhan se silleen vähän...en edes muista paljon meitä opiskelijoita on ryhmässä, niin onhan se silleen vähän haastavaa. Moni kollegoista on sanonut, että kun on tommoinen iso porukka siinä, niin ei välttämättä uskalla kysyä jotain, koska kokee että se on kuitenkin ihan tyhmä kysymys.”

Tarpeisiin vastaava opetus sisälsi pääluokkina opetuspäivien sisällöt, opetuksen toteutustavan ja opiskeluajan. Opetuspäivien sisällöt näkyivät aineistossa positiivisina tekijöinä. Koulupäivät koettiin mielenkiintoisina ja vaihtuvien opettajien erilaiset näkökulmat rikastuttivat opetuksen sisältöä. Opetuksen suhteen haastateltavat odottivat saavansa perustutkintoa syvempää osaamista jatko-opiskeluissaan. Hyväksilukua ei koettu positiivisena, vaan sen koettiin olevan ristiriidassa ammattitaidon syventämisen kanssa. Opiskeltavissa tutkinnoissa oli samankaltaisuuksia aiemmin käytyjen tutkintojen kanssa. Opetuksen toteutustapa ilmeni positiivisina tekijöinä. Tehtävien koettiin tukevan työelämän tilanteita ja vahvasti linkittyminen

työelämään antaa mahdollisuuden painottaa opiskelua työajalle, jolloin sen vaikutukset eivät kuormita perhe-elämää. Opintojen tahtia ja valmistumisaikataulua toivottiin voitavan opiskelijan tilanteen mukaan nopeuttaa.

”Kyllä ne koulupäivät ollut ihan mielenkiintoisia. Tietysti kun on eri opettajia, niin tulee tietysti eri näkökulmia, vaikka aihe saattaa olla niinku samantyylinen. Mutta vähän eri kulumista...kyllä mä oon tykännyt niistä koulupäivistä.”

...”just vaikka että se menee niinku siitä perustutkinnosta vielä niinku syvemmälle sinne jatkokutkintoon”

”En ole kokenut, että olisi hirveästi lisännyt sitä taakkaa, että kun on kuitenkin semmoisia ne tehtävät mitä minä joutuisin sitten joka tapauksessa tekemään töissä.”

Toimijuuden tukeminen ilmeni opiskelutaitoina, ryhmäytymisenä sekä toimijuutena. Tämän pääluokan tekijät ilmenivät aineistossa negatiivisina. Opiskelutaitoja ei haastatteluiden mukaan otettu ohjauksessa esille. Ryhmäytymistä ja rohkeutta toimia ryhmässä edistäisi ensimmäisen tapaamisen järjestäminen lähitoteutuksena. Toimijuuteen vaikuttivat arvostuksen kokemus, jonka koettiin alenevan epäselvän ohjauksen vuoksi. Epäselkeä ohjaus vaikutti myös elämänhallinnan tunteeseen. Kun muilla elämänkentillä on haasteita, voi strukturoitu ohjaus tuoda varmuutta opintojen osa-alueen pysyvyydestä ja turvallisuudesta. Opiskelijan vastuu tutkintorakenteen tuntemisesta ja tutkinnonosiin liittyvien tehtävien laatimisesta koettiin kohtuuttoman suureksi.

”Toistakymmentä vuotta siitä, kun mä oon opiskellut viimeksi, niin sitten ei oikein osaa sille niinku kysyä eikä vaatii mitään.”

”Kyllä mä toivoisin, että opettaja olisi niinku se joka pitäisi siitä ryhmästä kiinni, vois kuulua ehkä hänelle. - Te olette nyt mun oppilaita ja te lähдете tekemään tätä tutkintoa.”

”Sitten taas aina kokoajan kun mennään eteenpäin niin sitten se aina just että ollaan siinä nollatilanteessa, niin tulee semmoinen olo että ollaanko mua silleen otettu huomioon?”

”Ja sitten jos mulla tulee siellä vielä koulu, missä on systeemit hukassa niin mullahan on niinku niin paljon niitä lankoja käsissä mitkä muuttuu koko aika. Että se vaikuttaa mun kokonaisuvaan tavallaan elämästä ja siitä että onko mulla tää hallinnassa tää paketti...sitten jos olis edes joku selkeä struktuuri ja mä pystyn perehtymään siihen, kun se on jonnekin selkeästi laitettu.”

Vuorovaikutuksen toteutuminen sisälsi vuorovaikutuksen, joka ilmeni opettajalta saadun avun, dialogin ja viestinnän kautta. Opettajalta sai kysyttäessä apua soittamalla tai sähköpostilla. Esteenä yhteydenotolle oli oletus siitä, että saatavan vastauksen ajateltiin olevan

sekava eikä toimivaa dialogia tulisi syntymään. Viestinnän koettiin olevan niukkaa ja siihen liittyy epätoivottua vastaamisen viivettä.

”Olen kyllä saanut vastauksia, jos on soittanut tai sähköpostilla kysynyt.”

”...mutta sitten mulla on semmoinen olo, että mä en toisaalta halua ottaa yhteyttä, koska mä tiedän, että se tulee olemaan jotenkin tosi sekavaa, etten tule ymmärtämään sitten mitään.”

Taulukko 2: Mitkä tekijät vaikuttavat onnistuneeseen ohjauksen ja tuen kokemukseen opiskelijan näkökulmasta?

Pääluokka	Yläluokka	Alaluokka
Elämäntilanteen huomioiminen	elämäntilanne	joustavuus eri elämäntilanteissa (pos.)
		liialliset muutokset (neg.) toteutustapa (pos.)
Motivaation ylläpito	motivaation vaikuttimet	palautteen anto (neg.) dialogi (neg.) työtilanne (neg.) pakko (pos.) joustavat aikataulut (pos.) lisäpalkka ja etenemismahdollisuudet (pos.)
Toimiva ohjaus	henkilökohtaistaminen	henkilökohtaistamisen onnistuminen (pos./neg.)
	ohjauksen laatu	ohjauksen vaikutus arvostukseen (neg.) ohjauksen selkeys (neg.)
	ohjauksen määrä	ohjauksen määrä (neg.)
	ohjauksen roolit	opiskelijaryhmän rooli (pos.) työpaikkaohjaajan rooli (pos.)
	ohjauksen sisällöt	opettajan substanssiosaamisen vaikutus (neg.) vaatimustaso (neg.)
	ohjauksen toteutustapa	ensimmäisen ohjauksen toteutus (neg.) henkilökohtaisen ohjauksen määrä (neg.) ohjausten toteutustapa (neg.) ohjausympäristö (pos./neg.) psykologinen turvallisuus
Tarpeisiin vastaava opetus	opetuksen sisällöt	opetuspäivien sisällöt (pos.) odotukset opetukselta tutkinnon sisällöt (neg.)
	opetuksen toteutustapa	opetuksen toteutustapa (pos.) toteutustavan vaikutus muihin elämän osa-alueisiin (pos.)
	opiskelu-aika	opintojen aikataulu (neg.)
Toimijuuden tukeminen	opiskelutaidot	opiskelutaitojen huomioiminen (neg.)
	ryhmytyminen	ryhmytyminen (neg.)
	toimijuuden tukeminen	arvostuksen tunne (neg.) elämän hallinnan tunne (neg.)
		opiskelijan vastuu (neg.) suunnitelman kirjaus (neg.)
Vuorovaikutuksen toteutuminen	vuorovaikutus	opettajalta saatu apu (pos.) dialogi (neg.) viestintä (neg.)

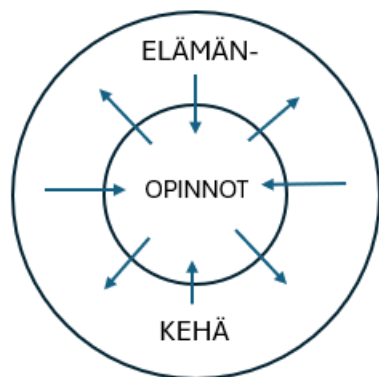
10 Johtopäätökset

Tässä luvussa tarkastelen tutkimuksen tuloksia teorialähteisiin peilaten sekä kuvaan ajatuksiani toiminnan kehittämistä.

10.1 Elämäntilanteen huomioiminen

Oppilaitoksessa on onnistuttu henkilökohtaistamaan opintojen kulku opiskelijan elämäntilanteen huomioiden ja muokkaamaan tavoitteita opiskelijan muuttuneen tilanteen mukaan. Opintoihin liittyvien tehtävien linkittäminen työhön koettiin onnistuneeksi ja niiden kautta ei aiheutunut huomattavaa lisätaakkaa. Ne muutokset opintojen aikatauluissa ja sisällöissä, jotka eivät olleet opiskelijalähtöisiä, koettiin vaikuttavan negatiivisesti opiskelijan koko elämäntilanteeseen ja niillä oli vaikutuksia elämäntilanteen muihin osa-alueisiin.

Svinhufvud (2024, 93) kuvaa ohjauksen piirissä olevan tekemisen ja muiden elämäntilanteiden keskinäistä suhdetta kahdella sisäkkäisellä kehällä, jossa sisempi ohjauksenkehä toimii itsenäisesti, mutta vaikuttaa kuitenkin myös sitä ympäröivään kehään. Tapahtumat ulkokehällä, muilla elämän osa-alueilla, vaikuttavat myös sisäänpäin.

Kuvio 2: Elämänkehä (mukaillen Svinhufvud 2024, 94)

10.2 Motivaation ylläpito

Motivaatiota nostattavat ja ylläpitävät tekijät ovat henkilökohtaisia, eikä voida yksiselitteisesti kuvata mitkä motivaatiotekijät vaikuttavat yleisesti motivaatioon. Motivaatiotekijöitä ja niiden vaikutuksia yksilön oppimiseen ja kehittymiseen voidaan tarkastella esimerkiksi Reissin motivaatioteorian kautta. Reissin teoriassa on kuvattu 16 ihmisen perustarvetta, jotka motivoivat kaikkia ihmisiä. Eri motivaatiotekijöiden vaikutusten voimakkuus on yksilöllistä ja

painotusten mukaisesti jokaiselle muodostuu henkilökohtainen motivaatioprofiili. (Eklund 2021, 85-87.) Reissin motivaatiotekijät on kuvattu taulukossa 3.

Taulukko 3: Reissin motivaatioteoria (mukaillen RMP, IDS Publishing Corporation 2024)

Perustarve	Tarpeen kuvaus
Hyväksyntä	Tarve tulla hyväksytyksi
Kauneus	Tarve kokea kauneutta ympärillä
Uteliaisuus	Tarve ymmärtää asioita
Syöminen	Tarve syödä
Perhe	Tarve viettää aikaa läheisten kanssa
Kunnia	Tarve toimia lojaalisti ja sääntöjen mukaan
Idealismi	Tarve toimia oikeudenmukaisesti
Riippumattomuus	Tarve itsenäisyyteen ja itsemääräämisoikeuteen
Järjestys	Tarve järjestykselle ja pysyvyydelle
Fyysinen aktiivisuus	Tarve fyysisille rasituksille
Vaikuttaminen	Tarve vaikuttaa ja menestyä
Hankkiminen	Tarve säästää ja kerätä asioita
Sosiaalisuus	Tarve verkostoitua ja luoda sosiaalisia kontakteja
Status	Tarve saavuttaa arvostettu asema
Rauha	Tarve mielenrauhaan
Kosto	Tarve voittaa konfliktitilanteissa

Svinhufvud (2024, 97-100) esittelee toisen teorian, jota voidaan soveltaa motivaation tarkastelussa. Ryanin ja Decin itsemääräämisteoriat kuvaavat kolme keskeistä perustarvetta, joiden ajatellaan tukevan ja edistävän hyvinvointia ja onnellisuutta sekä vaikuttavan näiden kautta myös ihmisen motivaatioon. Ryanin ja Decin itsemääräämisteorian perustarpeet ovat vapaaehtoisuus, yhteenkuuluvuus ja kyvykkyys. Vapaaehtoisuudella kuvataan ihmisen mahdollisuutta seurata elämässään ja eteen tulevissa tilanteissa omaa vapaata tahtoaan. Vapaaehtoisuus ei koskaan voi toteutua täydellisesti ja vapaaehtoisuuden tarkastelussa tuleekin huomioida nimenomaan vapautta rajoittavien tekijöiden tasoja ja vaikutuksia. Yhteenkuuluvuuden perustarve viittaa ihmisen tarpeeseen kuulua yhteisöön ja olla vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Sosiaalisten kontaktien tarpeen taso vaihtelee ihmisillä suuresti. Yhteenkuuluvuuden tunne liittyy myös tunteeseen merkityksellisyydestä. Huomioitavaa on, että merkityksen tunteen tarpeessa ei esiinny suuria vaihteluita, vaikka tunteen saavuttamiseen tarvittavien sosiaalisten kohtaamisten määrässä on suuria yksilöllisiä vaihteluita. Kyvykkyys viittaa ihmisen kokeemukseen siitä, että saa elämässään tehdä asioita, joita osaa ja saa näistä toimista

onnistumisen kokemuksia. Tämän tekijän kohdalla motivaation tarkastelussa painottuu ulkoisten tekijöiden eli vallitsevan toimintaympäristön merkitys.

Tutkimuksessa esiin nousseet motivaation ylläpitoon liittyviä sisältöjä voidaan tulkita edellä kuvattujen teorioiden pohjalta. Motivaation ylläpitoa tukevana tekijöinä tutkimuksessa mainitut palkkatason nousu ja etenemismahdollisuudet kuvaavat opiskelijan kokevan Reissin-teorian tekijöistä vaikuttaminen-tarpeen olevan voimakas. Opiskelijan tarpeiden mukaan joustavat aikataulut voidaan sijoittaa esimerkiksi Ryanin ja Decin teorian vapaaehtoisuus-tekijän alle. Haastateltava, jonka motivaatioon vaikutti negatiivisesti palautteen puute, koki ehkä onnistumisen tunteen vajetta, joka mainitaan kyvykkyyss-tekijän kohdalla.

Arjen ohjaustyössä motivaatiotekijöiden sijoittaminen eri teorioiden alle ei liene aina tarpeellista. Eri teorioiden ja motivaatioon vaikuttavien tekijöiden tunnistaminen voi kuitenkin olla avuksi, kun pohditaan opiskelijan motivaatioon vaikuttavia tekijöitä.

10.3 Toimiva ohjaus

Toimiva ohjaus sisälsi tutkimuksessa henkilökohtaistamisen, ohjauksen laadun, ohjauksen määrän, ohjauksen roolit, ohjauksen sisällöt sekä ohjaustavan.

Henkilökohtaistaminen koettiin onnistuneeksi työpaikalla soveltuvien tehtävien, muovautuvien aikataulujen ja aiemmin hankitun osaamisen kautta. Henkilökohtaistamisprosessissa on tämän perusteella toteutunut Ammatillisen koulutuksen lain säädökset henkilökohtaistamisesta, tunnistamisesta ja tunnustamisesta sekä osaamisen hankkimisesta. (Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017.) Henkilökohtaistaminen nousi esiin tutkimuksessa myös negatiivisena tekijänä. Jos odotukset suoritettavan tutkinnon opiskelun kautta saavutettavasta ammattitaidon lisääntymisestä ja syventymisestä on korkeat, voi opintojen sisältöjen tunnistaminen olla opiskelijalle negatiivinen kokemus. Tutkinnonperusteiden ammattitaitovaatimukset eivät aina vastaa opiskelijan odotuksia tutkinnolta. HOKS-keskustelussa opettajan toimiminen tutkinnon perusteiden ”tulkkina” auttaisi opiskelijaa soveltamaan ammattitaitovaatimuksia omaan työhönsä. Haastatteluiden perusteella HOKS-keskusteluissa voisi olla myös aiheellista käydä läpi näyttötutkintomallia ja henkilökohtaistamisen periaatteita. Jos koulutuksen järjestäjä on selvittänyt aiemmin hankitun osaamisen olevan suoritettavan tutkinnon tasolla, voidaan osaaminen tunnustaa (OPH 2015, 79).

Ohjauksen laatu näkyi tutkimuksessa negatiivisina tekijöinä. Kokemuksiin vaikuttivat ohjauksen näyttäytyminen sekavana. Sekavuuden tunnetta sai aikaan tutkimuksen mukaan se, että haastateltava ei tiedä miten opinnot kokonaisuutena rakentuvat ja missä vaiheessa opiskeluprosessia ollaan menossa. Tämän opinnäytetyön ohjausta koskevassa teoriaosuudessa on kuvattu ohjauksen keskeiset käsitteet: ohjattavan toimijuuden vahvistaminen, prosessien ohjaaminen ja yhteistoiminta. Näiden ohjauksen ydinajatus pohjalta rakennetut

ohjaustapaamiset voisivat kuljettaa ohjausta suuntaan, jossa opiskelijan rooli ohjauksessa olisi aktiivisempi. Jos kiinnitetään huomio ohjattavan toimijuuden vahvistamiseen, olisi ohjaajan helpompi tunnistaa kohdat, joissa ohjattava tarvitsee ohjausta prosessin kuljettamisessa eteenpäin.

Ohjauksen määrä koettiin tutkimuksessa liian vähäiseksi. Haastateltavat kokivat, että ohjaukseton lisääminen toisi selkeyttä opintoihin ja loisi tilaisuuksia kysymysten esittämiselle. Haastattelussa kerrottiin opiskelijoilla olevan mahdollisuus pyytää lisää ohjausajkoja, mutta kynnys niiden pyytämiseen saattoi olla korkealla.

Haastateltavat kokivat saaneensa tukea opintoihinsa opettajan lisäksi työpaikkaohjaajalta sekä opiskelijakollegoilta. Työpaikkaohjaajan roolia ohjauksessa kuvattiin opinnäytetyön teoriaosuudessa luvussa 4.3. Työpaikkaohjaajalla on vahva rooli päivittäisessä ohjauksessa ja palautteen annossa, ja tämä näkyi myös tutkimuksen tuloksissa. Samaa tutkintoa opiskelevat kokivat saavansa tukea toisistaan opiskeluprosessin eri vaiheissa. Ryhmän yksilöt käyvät jokainen läpi omaa, keskenään samankaltaista prosessiaan. Piirainen ja Skaniakos (2014, 107) kuvaavat vertaisryhmää yksinkertaisella kuvauksella; osallistujilla on jokin heitä yhdistävä tekijä.

Ohjauksen sisällöistä selvisi opettajan substanssiosaamisen arvostus. Haastateltavat toivoivat saavansa tekemistään tehtävistä palautetta ja arvioivat palautteen vähäisyyden ja sisällön perusteella, että opettajan substanssiosaaminen ei anna mahdollisuutta tarkempaan asian kommentointiin. Tutkimuksessa selvisi myös se, että haastateltavat toivoivat tehtävien arviointikriteerien olevan tiukempia. Tämän ajateltiin lisäävän positiivista painetta tehtävien tekoon. Huomioitavaa tässä on yhteys motivaationtekijöihin, joita on tarkasteltu opinnäytetyön aluvussa 10.2.

Tutkimuksessa kävi ilmi, että ensimmäisen ohjauksen toivottiin tapahtuvan lähitoteutuksena jonkinlaisen ryhmän yhteisen aloituspäivän muodossa. Lähitoteutuksen uskottiin edesauttavan ryhmäytymistä ja luovan ympäristön, jossa psykologinen turvallisuus vahvistuu.

Psykologinen turvallisuus kuvaa ryhmän jaettua käsitystä siitä, että joukossa uskalletaan ottaa riskejä ja olla oma itsensä ilman riskiä tulla loukatuksi. Psykologisesti turvallisessa ympäristössä uskalletaan tuoda mielipiteet julki ja suhtautuminen toisiin on myönteistä ja avointa. (Kauppi, Toivanen, Käsälä & Yli-Kaitala 2022, 332.)

Ryhmässä tapahtuvaa ohjausta toivottaisiin korvattavan yksilöohjauksilla. Ryhmäohjauksen koettiin vievän osallistujilta turhaa aikaa ja vahvistavan ohjauksen sekavuutta. Jos välitarkkojen tai muiden esteiden vuoksi ei ole mahdollista järjestää ohjausta lähiohjetuksena, oli opiskelijoilla ymmärrystä verkossa tapahtuvaan ohjaukseen. Yli-verkon toteutetussa ohjauksessa

tulee huomioida riittävän ajan varaaminen ja strukturoitu asioiden käsittely. Usein ensisijaisena toiveena oli ohjauksen järjestäminen kasvotusten.

10.4 Tarpeisiin vastaava opetus

Opetuspäivät, toteutusmuotona lähi- tai verkkomuotoiset, koettiin sisällöltään yleensä mielenkiintoisina. Haastateltavien odotukset opetuksen sisältöjen laajuudesta eivät aina vastanneet toteutunutta. Syitä tähän on käsitelty opinnäytetyön alaluvussa 10.3, jossa henkilökohdistamisprosessin käsittelyn yhteydessä todetaan, että tutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimukset ja opiskelijoiden odotukset opetuksen sisällöistä eivät aina kohtaa. Tutkinnon suorittamiseen liittyvät tehtävät koettiin työelämän tarpeita tukeviksi ja ne oli onnistuttu linkittämään hyvin todellisiin työtilanteisiin. Tehtävien työelämälähtöisyys tukee opiskelijoiden elämän kenttien yhteishallintaa, kun opiskeluun liittyvien tehtävien teko ei kuormita heitä liikaa. Tehtävistä annettavaan palautteeseen voisi tutkimuksen mukaan panostaa. Opiskelutahtiin ja nopeampaan valmistumiseen toivottiin voitavan vaikuttaa enemmän.

10.5 Toimijuuden tukeminen

Ohjausta käsittelevässä teoriaosuudessa kerrottiin ohjauksen pohjimmaisen tavoitteen olevan juuri ohjattavan toimijuuden tukeminen. Tähän pääluokkaan sisältyvät opiskelutaidot, ryhmäytyminen sekä toimijuus ilmenivät tutkimuksessa kaikki negatiivisina tekijöinä. Opinnäytetyön kirjoittajana toivoisin toimijuuden tukemiseen liittyvien kehityskohtien saavan huomioita koulutuksen järjestäjältä.

Haastatteluissa ilmeni, että opiskelutaitoja ei varmistettu ja oletettiin taitojen olevan hallussa. Opiskelutaidot käsitteenä on laaja ja moniulotteinen. Se pitää sisällään lukemiseen, kirjoittamiseen ja muistamiseen liittyvät taidot sekä lisäksi metakognitiivisia taitoja, joiden avulla ihminen tunnistaa omia kykyjään ja vahvuuksiaan. Metakognitiivisten taitojen avulla ihminen osaa valita oppimistilanteeseen itselleen sopivan strategian ja suunnitella omaa oppimistaan. Oppimistaitoihin voidaan lukea myös geneeriset taidot, joihin lukeutuu mm. itseohjautuvuus, lähdekriittisyys, vuorovaikutus- ja ongelmanratkaisutaidot. (Juusola 2023, 3-4.)

Koska haastateltavat ovat verkko- ja monimuoto-opetuksen opiskelijoita, täytyy heidän lisäksi hallita myös digitaalisia taitoja. Eri järjestelmien hallinta ja hahmotus näyttäytyi joskus vaikeana ja siihen olisi toivottu enemmän ohjausta ja tukea.

Ohjauksen epäselvyys vaikutti tutkimuksen mukaan ohjattavan omanarvontunteeseen. Epävarmuutta omasta osaamisesta ja omien kykyjen riittävydestä lisäsi ohjaustilanteiden sekavuus ja sovittujen asioiden unohtaminen. Selkeällä ohjauksella koettiin olevan yhteys kokonaisvaltaiseen tunteeseen oman elämänhallinnasta. Jos muilla elämän osa-alueilla on haasteita, voi opintojen toimiva ohjaus tuoda tukea ja turvaa opiskelijan elämään. Luotettava ohjaaja ja

strukturoitu, suunnitelmallinen tulevaisuuden kuvan luominen opiskeluihin tukee opiskelijan toimijuutta ja tunnetta minäpystyvyydestä.

Vehviläinen (2014, 123 & 125-126) nostaa yhdeksi ohjauksen orientaatioksi kannattelevan orientaation, jossa korostuu ohjaajan rauhallisuus sekä kuuntelemisen ja läsnäolo taidot. Orientaatiossa korostuu ohjaajan läsnäolo ja kyky olla havainnoivassa tilassa, jossa ohjattavalla on tilaa ja mahdollisuus nostaa esiin häntä pohdituttavat asiat. Vaikeissa tilanteissa, joissa ohjattava saattaa kokea olevansa huono tai kykenemätön, ohjaaja pystyy auttamaan ohjattavaa luomalla kannattelevan tilan. Tämän avulla viestitään ohjattavalle, että huolesta huolimatta asiassa on mahdollista päästä eteenpäin ja ohjaaja on hetkessä mukana vastaanottamassa vaikeaa tilannetta.

Vehviläisen kuvaama lähestymistapa ohjaukseen voisi auttaa edellä mainituissa hankalissa tilanteissa olevaa opiskelijaa. Kun opiskelijan elämässä on meneillään asioita, jotka kuluttavat voimavaroja, on ohjauksen orientaatiolla mahdollista tukea ja vahvistaa tunnetta pystyvyydestä ja pärjäämisestä.

Haastatteluissa nousi esiin myös tutkintorakenteet ja niiden pohjalta oman opiskelutilanteen hahmottaminen. Epävarmuutta opiskeluihin toi se, että haastateltavat eivät tieneet missä vaiheessa opintojaan ovat menossa, mitä on jo tehty ja mitä on vielä tehtävänä. Opettajan ohjaus nojasi siihen, että opiskelija hahmottaa tutkinnon muodostumisen ja opintoihin liittyvät näytöt ja tehtävät. Tutkinnonrakenteet ja tehtävien ja näyttöjen yhdistäminen eri tutkinnonosiin koettiin kuitenkin hankalaksi ja siihen olisi toivottu enemmän ohjausta.

10.6 Vuorovaikutuksen toteutuminen

Haastatteluissa selvisi, että vastauksia opintoihin liittyvissä kysymyksissä sai pyydettyäessä. Joskus vastaukseen liittyi epätoivottua viivettä, tai yhteydenottoa välteltiin, koska ajateltiin että saatava vastaus ei selventäisi opiskelijan tilannetta vaan päinvastoin loisi lisää uusia kysymyksiä. Toimivaa dialogia ei aina vuorovaikutustilanteissa syntynyt, kiireen tuntu vaikutti negatiivisesti haastateltavan kokemukseen ohjauksesta. Mönkkönen (2018, luku 2.2) nostaa aika-käsitteen tärkeänä esiin ohjaustilanteiden kohtaamisissa. Ohjaajan tulisi tunnistaa ohjattavan etenemisen tahti ja tarkastella omaa tapaansa viedä asioita eteenpäin. Nopeasti etenevä tekninen ohjaaminen estää usein ohjauksen yhteiseen tavoitteeseen pääsemisen. Ohjaajan kriittinen oman toiminnan tarkastelu ja ohjauksen yhteisten tavoitteiden määrittely luo edellytyksiä onnistuneeseen ohjauskohtamiseen.

11 Pohdinta

11.1 Tutkimuksen luotettavuus

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida sen perusteella, onko tutkimuksen tuloksiin vaikuttaneet epäolennaiset tai sattumanvaraiset tekijät. Luotettavuutta tarkastellessa on huomioitava myös tutkittavan kohteen ja tutkimuksesta saatujen tulosten yhteensopivuus. Luotettavuuden arviointia on tarpeen tehdä koko tutkimusprosessin ajan, sillä tutkimustulosten kannalta on oleellista se, miten on päädytty valittuihin ratkaisuihin, valintoihin ja johtopäätöksiin. (Vilkkä 2021b, luku 7.)

Arvioin tämän opinnäytetyön tutkimuksen luotettavuutta Tuomen ja Sarajärven (2018, 163-164) luotettavuuden arvioinnin tueksi kokoamaa listaa mukaillen seuraavasti:

Tutkimuksen kohde ja tarkoitus - Tutkimuksen kohde, at- ja eat-opiskelijat, valikoitui toimeksiantajan hankkeen kohderyhmän perusteella. Koulutusalat (puhtaus- ja prosessialat), jonka piirissä tutkimusta tehtiin, valikoitui hankkeen yhteyshenkilön kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta. Keskusteluissa todettiin, että tutkimuksen toteutuksen kannalta on sujuvinta valita aloiksi yhteyshenkilölle ja opinnäytetyön tekijälle tutut alat. Tällöin toiminta on tehokkaampaa, kun toimintatavat ovat tuttuja ja kohderyhmän yhteystietojen hankkimiseen ei tarvitse varata erikseen aikaa. Tutkimuksen tarkoitus on selkeytynyt myös yhteisissä pohdintoissa hankkeen yhteyshenkilön kanssa.

Tekijän sitoumukset tutkimukseen - Opinnäytetyön toimeksiantaja on työnantajani, ja tämä sidonnaisuus on huomioitava luotettavuutta tarkastellessa. Henkilökohtaisissa intresseissäni on myös saada työni tueksi tutkimuksen kautta saatavaa tietoa, jolla kehittää omaa työtäni toimeksiantajalla.

Aineiston keruu - Aineiston keruumenetelmä valikoitui arvioitaessa sopivaa menetelmää opinnäytetyön tavoitteiden saavuttamiseksi. Kävin hankkeen edustajan kanssa keskustelua teemahaastattelun soveltuvuudesta menetelmäksi ennen lopullista valintaa. Teemahaastattelun teemoista käytiin myös yhteistä keskustelua. Haastatteluiden käytännön valinnat on tehty kirjoittajan toimesta ja hyväksytetty toimeksiantajalla. Haastattelun teemojen henkilökohtaisuuden vuoksi valitsin kahden kesken käytävät keskustelut tavaksi toteuttaa haastattelut. Suhteellisen laajojen haastatteluiden ainoaksi käytännölliseksi tallentamistavaksi valikoitui nauhoitus. Nauhoitusten siirtäminen kirjalliseen muotoon litterointivaiheessa, aiheutti yllättävän haasteen, sillä haastatteluaineisto sisälsi valtavan määrän täytesanoja, joiden merkitykset analysointivaiheessa oli joskus tulkinnanvaraisia.

Tutkimuksen tiedonantajat - Tutkimuksen tiedonantajat arvottiin sattumanvaraisesti koko kohderyhmän joukosta. Ensimmäisiin sähköpostitse tehtyihin yhteydenottoihin ja

haastattelupyyntöihin ei aina vastattu ja jotta haastatteluihin tarvittava näytemäärä saatiin kokoon, oli yhteydenpitoa täydennettävä puhelinyhteydenotoilla. Haastateltavia kohderyhmästä oli tutkimuksessa yhteensä kuusi. Olen ollut työni kautta joidenkin kohderyhmän opiskelijoihin kanssa aiemmin tekemisissä. Tämä on seikka, joka on huomioitava luotettavuustarkastelussa. Haastattelukutsuun vastaaminen jo ennestään tutulle henkilölle saattaa olla helpompaa kuin niille, joille kutsu tuli vieraalta henkilöltä. Toisaalta aiheen henkilökohtaisuus ja haastattelijan yhteys opiskelupaikkaan voi myös olla esteenä haastatteluun osallistumiselle.

Tiedonantaja-tutkija-suhde - Kokemukseni mukaan, haastatteluissa vallitsi avoin ilmapiiri ja haastateltavat jakoivat ajatuksiaan varauksetta. Haastatteluiden alussa keskusteltiin anonyymiteetistä ja sen toteuttamiskäytännöt selvitettiin haastateltaville.

Tutkimuksen kesto - Haastatteluprosessi tiedoksiantojen lähettämisestä haastattelumateriaalin kokoon saamiseen kesti noin 1,5 kuukautta. Aineiston analyysiin ja tulosten saamiseen kului aikaa noin kuukausi. Tutkimusta ei ole missään vaiheessa tehty kokopäiväisesti.

Aineiston analyysi - Aineiston analyysimenetelmäksi valitsin induktiivisen sisällönanalyysin, joka soveltuu hyvin tämän tyyppisen aineiston analyysimenetelmäksi. Menetelmävalintaa on perusteltu opinnäytetyön luvussa 8. Aineiston analyysiin kohdistuu tässä tutkimuksessa suurimmat luotettavuuteen liittyvät kysymykset. Onko haastattelutilanteen kohtaamisesta siirtynyt tutkimuksen kannalta oleellinen nauhalle? Onko aineistossa säilynyt nauhoituksesta kirjalliseen muotoon siirrettynä täytesanojen poiston yhteydessä kaikki oleellinen? Onko onnistuttu tekemään sisällönanalyysi, niin että aineistossa ei näy tutkijan kädenjälki? Edellä esitetyt mahdolliset luotettavuuteen vaikuttavat tekijät on analysoinnissa tiedostettu ja niiden vaikutukset on pyritty minimoimaan.

Tutkimus kokonaisuutena - Opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää teemahaastattelujen aineiston pohjalta Careerian ammatti- ja erikoisammattitutkinto-opiskelijoiden ohjauksen ja tuen mallia. Tutkimuksella on selvitetty aiheen ympärille kootun teoria-aineiston pohjalta hahmoteltujen teemojen kautta, mitkä tekijät vaikuttavat onnistuneeseen tuen- ja ohjauksen kokemukseen opiskelijan näkökulmasta. Näkemykseni mukaan menetelmävalinnat ovat onnistuneet ja niiden avulla on saatu kerättyä juuri oikeanlaista aineistoa vastaamaan opinnäytetyön tutkimuskysymyksen. Opinnäytetyössä on kuvattu tutkimuksen kulku ja aineiston käsittelyn vaiheet. Tutkimuksen tulokset ja johtopäätöksen jäävät toimeksiantajalle hyödynnettäväksi ohjauksen ja tuen mallien kehitystyössä.

11.2 Eettinen pohdinta

Lähtökohtana tässä opinnäytetyössä oli noudattaa Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeistusta ihmistieteiden tutkimuksen eettisistä periaatteista (TENK 2019, 4). Oheistuksessa määritellään yleiset eettiset periaatteet, jotka tutkijaa ohjaavat. Tutkijan tulee kunnioittaa

tutkittavien ihmisarvoa ja itsemääräämisoikeutta sekä kulttuuriperintöä ja luonnon monimuotoisuutta, eikä tutkimuksesta saa aiheutua tutkittaville vahinkoa tai haittaa. (TENK 2019, 7.)

Tutkimuseettinen neuvottelukunta ohjeistaa tutkijoita ja korkeakouluopiskelijoita Suomessa myös toisen ohjeistuksen, HTK:n kautta. Hyvän tieteellisen käytännön (HTK) peruseriaatteita on luotettavuus, vastuunkanto, arvostus ja rehellisyys. Periaatteita sovelletaan eri toimialoilla, kuten työpaikoilla, oppilaitoksissa, aineistojen käsittely-prosesseissa ja julkaisuissa. (TENK 2023, 11.)

Eettisiä kysymyksiä on pohdittu opinnäytetyön alusta lähtien. Jo ennen varsinaisen työn aloittamista pohdin sitä, voiko aiheen läheisyys vaikuttaa tutkimuksen kulkuun tai lopputuloksiin. Aiheen tuttuus ja läheisyys tarkoittaa luonnollisesti ennakkokäsitysten ja -ajatusten olemassaoloa. Tämän asian tunnistaminen ja huomioiminen oli huomion alla tutkimusta tehtäessä. Haastatteluissa tuli kiinnittää erityistä huomiota siihen, etten johdattele keskustelua omien näkemysteni mukaiseen suuntaan. Oli myös tärkeä antaa tilaa uusille esiin nouseville asioille eikä rajata keskustelua vain ennalta määriteltymiin keskustelun aiheisiin.

Aineiston analyysiä tehdessäni kävin kriittistä tarkastelua monessa kohtaa, kun pohdin omien ennakoajatusteni ja -käsitysteni vaikutuksia analyysin kulkuun. Tulkintaa vaati myös aineistosta kaiken oleellisen poimiminen ja epäoleellisen pois jättäminen.

Olen kiinnittänyt tutkimuksessani huomiota siihen, että Hakalan (2024, 130-132) seuraavassa kuvaamat seikat on otettu eettisessä tarkastelussa huomioon: Eettisiä kysymyksiä on syytä pohtia jo haastatteluiden kohderyhmää valitessa - onhan kohderyhmä varmasti juuri se, jonka vastauksista saadut tulokset vastaavat parhaiten tutkittuun ilmiöön. Täytyy tarkastella kriittisesti myös haastattelukysymyksiä ja niiden tarkoituksen mukaisuutta. Laadullisen tutkimuksen luottamuksellisuudelle kriittinen vaihe on aineiston analysointi. Kaikkiin sisällön analyysiin liittyviin vaiheisiin; tiivistämiseen, kategorisointiin ja teemoitteluun liittyy tutkijan tulkintaa aiheista. Tulkinnassa on aina riski jättää aineistosta pois jotain oleellista ja korostaa epäoleellisia. Analyysissa on tehtävä valintoja, jotka johtavat joidenkin aineiston osien sivuuttamiseen.

Reflektoimalla toimintaani ja opinnäytetyön eri vaiheita koskevia päätöksiin johtaneita ajatuksia ja pohdintoja, on kaikissa työn vaiheissa pyritty toimimaan parhaan eettisen aatteen mukaan.

Lähteet

- Careeria 2024a. Careeria. Viitattu 20.9.2024. <https://careeria.fi/careeria/>
- Careeria 2024b. Laatu, kehittäminen ja vastuullisuus. Viitattu 20.9.2024. <https://careeria.fi/careeria/laatu-kehittaminen-ja-vastuullisuus/>
- Eklund, A. 2021. Osaamiskartta - Osaamisen kehittäminen työelämässä. Helsinki: Grano
- Eperusteet 2022. Prosessiteollisuuden ammattitutkinto. Viitattu 21.9.2024. <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/amatillinen/3792064/tiedot>
- Eperusteet 2023. Puhtaus- ja kiinteistöpalvelualan erikoisammattitutkinto. Viitattu 21.9.2024. <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/amatillinen/2257061/tiedot>
- Eteläpelto, A. Hökkä, P., Paloniemi, S. & Vähäsantanen, K. 2017. Ammatillinen toimijuus. Rakenne, mittari ja tuki. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 18.10.2024. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/53149/978-951-39-6980-6.pdf?sequence=3&isAllowed=y>
- Hakala, Juha T. 2024. Laadullisen tutkimuksen ABC. Menetelmäopas opinnäytteen tekijälle. Tallinna: Tallinna Raamatutrukikoja OU
- Hanhimäki, E., Rantanen, J. & Vähäsantanen, K. 2021. Toimijuuden ja identiteetin yksilölliset ja sosiaaliset painotukset korkeakoulutettujen urapoluilla. Aikuiskasvatus 4/2021. Viitattu 18.10.2024. <https://journal.fi/aikuiskasvatus/article/view/112753/66328>
- Hievanen, R., Kilpeläinen, P., Huhtanen, M., Loukusa, V., Pylväs, L., Rasinaho, K. Taakala, J., Tujula, M., Tuurnas, A. & Vieltojärvi, M. 2022. Kumppanina työelämä - Arviointi työelämässä oppimisesta ja työelämäyhteistyöstä ammatillisessa koulutuksessa. Viitattu 29.9.2024. <https://www.karvi.fi/sites/default/files/sites/default/files/documents/Kumppanina-tyoelama-Arviointi-tyoelamassa-oppimisesta-ja-tyoelamayhteistyosta-ammattillisessa-koulutuksessa.pdf>
- Hänninen, V. 2016. Kuinka paljon on tarpeeksi? Aineiston määrä laadullisessa tutkimuksessa: Aikuiskasvatusen tutkimusmenetelmiä. Aikuiskasvatus 2/2016. Viitattu 6.10.2024. <https://journal.fi/aikuiskasvatus/article/view/88484/47661>
- Ihanainen, P. 2010. Ammatillinen verkkopedagogiikka - teoreettisia ja käytännöllisiä lähtökoh-
tia. Haaga-Helian julkaisusarja, Haaga-Helia puheenvuoroja 3/2010. Vantaa: Multiprint
- Ilola, H. 2008. Aikuisten lukivaikeudet. Teoksessa Honkanen, E., Kaikkonen, L. & Kotila, H. (toim.) Näkökulmia ammatilliseen erityisopetukseen. Helsinki: WSOY
- Juusola, S. 2023. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden opiskelutaidot. Maisterintutkielma, Helsingin yliopisto, Kasvatustieteiden maisteriohjelma. Viitattu 25.1.2025. <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/0ae4de2a-41b3-4677-8a2a-823abec39f4c/content>
- Jäminki, S. Ohjauksen ja opiskeluprosessit samanaikaisessa ja eriaikaisessa verkkoympäristössä. Etnografinen tutkimusmatka verkkotutkimuksen maailmaan. 2008. Akateeminen väitöskirja. Lapin yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunta. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino
- Kalliola, T., Kurki, A. Salmi, M & Tamminen-Vesterbacka, T. 2010. Matkalla ohjaajuuteen. Helsinki: Nord Print
- Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylä: Juvenes Print

KARVI 2022. Kumppanina työelämä - Arviointi työelämässä oppimisesta ja työelämäyhteistyöstä ammatillisessa koulutuksessa. Viitattu 29.9.2024. <https://www.karvi.fi/fi/julkaisut/kumppanina-tyoelama-arviointi-tyoelamassa-oppimisesta-ja-tyoelamayhteistyosta-ammattillisessa-koulutuksessa>

Kauppi, M., Toivanen, M., Käsälä, M. & Yli-Kaitala, K. 2022. Psykologinen turvallisuus ja uudistava toiminta. Tieteelliset artikkelit, Psykologia 57 04/2022. Viitattu 25.01.2025. <https://journal.fi/psy/article/view/110138/90742>

Kostamo, P., Airaksinen, T. & Vilka, H. 2022. Kirjoita itsesi asiantuntijaksi. 2. painos. Tallinna: AS Printon

Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017

Mäkinen, P., Raatikainen, E., Rahikka, A. & Saarnio, T. 2011. Ammattina sosionomi. 1.-2. painos. Helsinki: WSOYpro

Mönkkönen, K. 2018. Vuorovaikutus asiakastyössä: asiakkaan kohtaaminen sosiaali- ja terveysalalla. E-kirja. Helsinki: Gaudeamus

Ojanen, S. 2009. Ohjauksesta oivallukseen - ohjausteorian käsittelyä. 5. painos. Helsinki: Yliopistopaino

OKM 2017. Ammatillisen koulutuksen reformi uudistaa koulutuksen vastaamaan opiskelijoiden ja työelämän tarpeita. Viitattu 29.9.2024. <https://okm.fi/-/ammattillisen-koulutuksen-reformi-uudistaa-koulutuksen-vastaamaan-opiskelijoiden-ja-tyoelaman-tarpeita>

OKM 2024. Opintojen henkilökohtaistaminen. Viitattu 29.9.2024. <https://okm.fi/ammattikoulutus/henkilokohtaistaminen>

OPH 2015. Arvioinnin opas 2015. Ammatillinen peruskoulutus, näyttötutkinnot. Viitattu 25.1.2025. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/168848_arvioinnin_opas_2015.pdf

OPH 2024a. Työelämässä oppiminen. Viitattu 3.10.2024. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/tyoelamassa-oppiminen>

OPH 2024b. Henkilökohtaistaminen. Viitattu 29.9.2024. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/henkilokohtaistaminen>

Opintopolku 2024. Ammatillinen koulutus. Viitattu 26.9.2024. <https://opintopolku.fi/konfo/fi/sivu/ammattillinen-koulutus#ammattitutkinto>

Pekkari, M. 2009. Tavoitteellinen ohjauskeskustelu. Hämeenlinna: Karisto

Piirainen, A & Skaniakos, T. 2014. Pienryhmäohjaajien vertaisryhmä andragogisessa koulutuksessa. Aikuiskasvatus 2/2014. Viitattu 25.1.2025. <https://journal.fi/aikuiskasvatus/article/view/94086/52764>

Raetsaari, K. Suorsa, T. & Muukkonen, H. 2021. ”Lopettasko lukion?” Toimintaperusteet, toimijuuden jännitteet ja ohjaus lukiolaisten arjen haasteissa. Kasvatus 3/2021. Viitattu 18.10.2024. <https://journal.fi/kasvatus/article/view/112562/71713>

Rinne, R., Kivirauma, J. & Lehtinen, E. 2015. Johdatus kasvatustieteisiin. 8., uudistettu painos. Juva: Bookwell Oy

RMP - Reiss motivation profile. The Basic Desires of Human Nature. IDS Publishing Corporation. Viitattu 25.1.2025. <https://www.reissmotivationprofile.com/>

Svinhufvud, K. 2024. Ohjauksen ydin - Ohjaajan, esihenkilön ja opettajan työkirja. Liettua: Baltoprint

TENK 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019: Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisu 3/2019. Viitattu 6.10.2019. https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf

TENK 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsittely Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan HTK-ohje 2023: Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisu 2/2023. Viitattu 6.10.2023. https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf

Tuomi, J., Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi

Valtioneuvosto 2017. Ammatillisen koulutuksen reformi hyväksyttiin - suurin koulutusuudistus vuosikymmeniin. Viitattu 29.9.2024. <https://valtioneuvosto.fi/-/1410845/ammattillisen-koulutuksen-reformi-hyvakysyttiin-suurin-koulutusuudistus-vuosikymmeniin>

Vehviläinen, S. 2014. Ohjaustyön opas - Yhteistyössä kohti toimijuutta. Tallinna: Tallinna Raamattutrukikoja OU

Vehviläinen, S. 2001. Ohjaus vuorovaikutuksena. Helsinki: Gaudeamus

Vilka, H. 2021a. Tutki ja kehitä. 5., päivitetty painos. Keuruu: Otava

Vilka, H. 2021b. Tutki ja kehitä. 5., päivitetty painos. E-kirja. Keuruu: Otava

Julkaisemattomat lähteet

Careeria Oy 2023. Ohjauksella eteenpäin-hanke. Porvoo

Kuviot

Kuvio 1: Tuen ja ohjauksen toimenpiteet henkilökohtaistamisprosessissa (mukaillen Henkilökohtaistamisprosessi, OPH 2024b).....	15
Kuvio 2: Elämänkehä (mukaillen Svinhufvud 2024, 94).....	26

Taulukot

Taulukko 1: Esimerkki sisällönanalyysin etenemisestä	20
Taulukko 2: Mitkä tekijät vaikuttavat onnistuneeseen ohjauksen ja tuen kokemukseen opiskelijan näkökulmasta?.....	25
Taulukko 3: Reissin motivaatioteoria (mukaillen RMP, IDS Publishing Corporation 2024).....	27

Liitteet

Liite 1: Teemahaastattelun kysymysrunko	40
---	----

Liite 1: Teemahaastattelun kysymysrunko

Tuen ja ohjauksen käsitteet ja sisällöt:

Minkälaista tukea ja ohjausta olet saanut opintojesi aikana?

Miten kuvailisit tuen ja ohjauksen roolia opinnoissasi?

Minkälaisia tuen ja ohjauksen toimia sinulle on esitelty?

Miten kuvailisit saamasi tuen ja ohjauksen määrää?

Miten arvioisit saamasi tuen ja ohjauksen laatua?

Miten annettu tuki ja ohjaus on vastannut tarpeitasi?

Vuorovaikutus

Miten kuvailisit toimivaa vuorovaikutustilannetta ohjauskeskusteluissa?

Miten olet kokenut vuorovaikutuksen toteutuvan ohjaustilanteessa?

Toimijuuden tukeminen ja elämäntilanteen huomioiminen

Miten elämäntilanteesi ja sen muutokset on huomioitu opintojesi aikana?

Miten koet itse voivasi vaikuttaa opintojen ja muiden elämän osa-alueiden yhteensovittamiseen?

Miten kokemuksesi toimijuuden tukemisesta ja elämäntilanteen huomioimisesta vastaavat tarpeitasi?

Minkälaiset tekijät elämässäsi vaikuttavat opiskeluun?

Miten opinnot ovat vaikuttaneet elämäsi muihin osa-alueisiin?

Opintojen ohjaus

Minkälaista opintojen ohjausta olet saanut opintojesi aikana?

Miten saamasi ohjaus on vastannut tarpeitasi?

Mitä toivoisit opintojen ohjaukselta tulevaisuudessa?